

Digitalno nomadstvo

Grabovac, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:685596>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

«Dr. Mijo Mirković»

IVANA GRABOVAC

DIGITALNO NOMADSTVO

Diplomski rad

Pula, svibanj 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

«Dr. Mijo Mirković»

IVANA GRABOVAC

DIGITALNO NOMADSTVO

Diplomski rad

JMBAG: 0303057271, redovan student

Studijski smjer: Marketinško upravljanje

Predmet: Interni marketing

Znanstveno područje: Društvena znanost

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Marketing

Mentor: izv. prof. Erik Ružić

Pula, 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za magistra ekonomije/poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. TRENDVI KOJI UTJEČU NA BUDUĆNOST RADNE SNAGE	2
2.1 Globalizacija	2
2.2 Starenje stanovništva	4
2.3 Automatizacija i digitalizacija	5
3. DIGITALNA TRANSFORMACIJA	7
4. DIGITALNO NOMADSTVO.....	9
4.1 Što je digitalno nomadstvo?	9
4.1.1 Pozitivne strane digitalnog nomadstva	11
4.1.2 Negativne strane digitalnog nomadstva	12
4.1.3 Pozitivni utjecaji digitalnih nomada na svijet	14
4.1.4 Negativni utjecaji digitalnih nomada na svijet.....	16
4.2 Razvoj digitalnog nomadstva.....	17
4.3 Kako postati digitalni nomad?.....	19
4.4 Kako funkcionira posao digitalnog nomada?	22
4.5 Prednosti zapošljavanja digitalnih nomada	24
4.6 Zanimanja digitalnih nomada.....	28
4.6.1 Content kreator ili Social media manager	29
4.6.2 Konzultant	30
4.6.3 Dizajner.....	30
4.6.4 Virtualni asistent.....	30
4.6.5 Kreativac – Copywriter	30
4.7 Destinacije digitalnih nomada.....	31
4.7.1 Plaćanje poreza	35
5. COWORKING VS COLIVING PROSTORI	37
5.1 Coworking prostori	37
5.1.1 Nišni coworking prostori	40
5.1.2 Primjer – Cook hub	41
5.1.3 Primjer – ImpactHub	42
5.2 Coliving prostori.....	43
5.2.1 Primjer – Mokrin House.....	45
5.2.2 Primjer – Starcity coliving.....	47

6. ISTRAŽIVANJE	48
6.1 Metodologija istraživanja	48
6.2 Rezultati i analiza istraživanja	50
7. ZAKLJUČAK.....	59
Literatura	61
Popis grafikona i tablica.....	65
Prilozi.....	66
Sažetak.....	70
Summary	71

1. UVOD

Globalizacija, starenje stanovništva i još mnogi drugi trendovi, a posebice tehnologija, imaju veliki značaj kada je u pitanju traženje radne snage i zapošljavanje. Globalizacija je omogućila sve veću povezanost zemalja, uvoz radne snage, kao i izvoz, postao je uobičajen proces. Mlada radna snaga odlazi i putuje, dok stariji ostaju i suočavaju se sa novim izazovima i tehnologijom koja napreduje iz dana u dan.

Digitalna transformacija potiče na razmišljanje o tome hoće li strojevi zamijeniti radna mjesta, hoće li ljudi ostati bez posla, tko će zapošljavati ljude kada su strojevi efikasniji i učinkovitiji, ali hoće li digitalizacija ostaviti i više vremena ljudima za bavljenje hobijima i putovanjima. Niz je nedoumica koje se pojavljuju razvojem digitalnog svijeta, no činjenica je da svaki taj stroj i posao koji obavlja treba podršku ljudi. Dio poslova „izumire“, ali stvaraju se novi poslovi koji omogućavaju zapošljavanje velikog broja ljudi. Način rada također se mijenja u nekim industrijama, no to samo nudi bezbroj novih mogućnosti i mogućnost rada više poslova odjednom, uz veću fleksibilnost i slobodu.

U nastavku rada objašnjen je pojam, odnosno način rada koji omogućuje upravo tu fleksibilnost i slobodu, sa brojnim mogućnostima, a to je digitalno nomadstvo. Pojam koji je nešto slabije rasprostranjen na ovim prostorima, no u svijetu je već dobro poznat i zauzima visoko mjesto u poslovnom svijetu. Prilika je za sve oni koji svoj posao mogu obavljati putem računala, uz povezanost sa Internetom, a koji ne žele provoditi svoj dan u zatvorenom uz obavezu dolaženja u ured i činjenicu da im je svaki dan isti. Coliving i coworking prostori nastoje razbiti tu rutinu i omogućavaju svakom digitalnom nomadu da pronađe prostor u kojemu će provoditi vrijeme stvarajući ideje i obavljajući svoje poslovne zadatke. Cilj ovog rada je pobliže objasniti i uvesti ljude u svijet digitalnog nomadstva, upoznati trendove koji su već aktualni u svijetu i one koji će utjecati na budućnost.

U tekstu koji slijedi, pobliže je objašnjeno na koji način funkcionira digitalno nomadstvo i zašto su se mnogi odlučili upravo na ovakav način rada.

2. TRENDVI KOJI UTJEČU NA BUDUĆNOST RADNE SNAGE

Globalizacija, starenja stanovništva, aktualna digitalizacija i automatizacija, trendovi su koji utječu na budućnost radne snage i budućnost općenito. No to ne znači da će „stari“ svijet jednostavno stati i prestati postojati, ali stvari se ipak mijenjaju iz dana u dan pod utjecajem raznih trendova kojima se treba prilagođavati.

Sve veća prisutnost strojeva proces je koji se događa u mnogim industrijskim sektorima i ljudskim aktivnostima. Globalizacija i tehnologija utječu na promjene u ekonomiji, socijalnoj i zdravstvenoj skrbi, održavanju ključne infrastrukture, prijevozu, provođenju zakona, vojnim operacijama i mnogim drugim područjima.

2.1 Globalizacija

Globalizacija je socijalni proces koji teži sveobuhvatnosti i jedinstvenosti svijeta.¹ Zahvaljujući globalizaciji, odnosi među ljudima i zemljama postaju intenzivniji, a ljudi počinju globalno razmišljati. Razlog tome je što globalizacija zahtijeva stalna ulaganja u znanje, tehnologiju, istraživanje i razvoj, te ukoliko se ne prate trendovi i ne uključuje u suvremene procese, dolazi do zaostatka. Svijet se sve brže mijenja, „otvara“ i „smanjuje“, a globalizacija je ta koja je omogućila slobodno kretanje roba, kapitala, ljudi i informacija, a porast izvoza, više poslova i nove prilike za mala i srednja poduzeća iz Europske unije, najvidljivije su prednosti globalizacije.

Mijenja se omjer i snaga između razvijenih i zemalja u razvoju. Zemlje u razvoju, osobito one s velikim radno sposobnim stanovništvom i koje pravovremeno prihvate novi poslovni etos, privuku ulaganja i poboljšaju obrazovni sustav, izvući će najveću korist u novom modelu svijeta. Tzv. zemlje u nastajanju također se suočavaju s velikim izazovom; kako tehnologija povećava opseg razvijenog svijeta, nezaposlenost i migracija će i dalje biti rasprostranjen problem određenih regija bez značajnih i trajnih ulaganja i napora. Nejednaka raspodjela dobara i gubici posla uslijed velike automatizacije će povećati rizik od socijalnih nemira u razvijenim zemljama.

¹ Turek, F. (1999.) *Globalizacija i globalna sigurnost*, Hrvatska udruga za međunarodne studije, Varaždin, pp. 159.

Tradicionalne energetske industrije i milijuni ljudi zaposleni u dotičnim granama doživjeti će brzo restrukturiranje i neizbježno prekvalificiranje.²

Uz sve navedene izazove, nužno smanjenje fosilnih goriva, ekstremni vremenski uvjeti, porast razine mora i nestašica vode nedvojbeno zaslužuju biti visoko na ljestvici prioriteta. Činjenica je da kontinuiranim rastom globalnog stanovništva raste i potražnja za energijom i vodom. Tako će se nove vrste poslova morati prilagoditi alternativnim izvorima energije, modernim rješenjima, ekološki prihvatljivim dizajnima i upravljanju otpadom. Održavanje gospodarskog rasta je ključan faktor u potpori stvaranju novih radnih mjesta, a prekvalifikacija i kolektivni razvoj vještina radne snage, te mobilnost, su od posebnog značaja. S dostatnim gospodarskim rastom, inovativnošću i investicijama, može biti dovoljno novih radnih mjesta za kompenzaciju utjecaja automatizacije.

Osim pozitivne, postoji i negativna povezanost između globalizacije, ljudskih resursa, industrijske demokratizacije i čovječanstva u cjelini. Globalizacija otvara nove poslovne prilike, ali sa sobom za neke donosi i gubitak posla. Da bi se ostvarila bolja globalizacija potrebno je formirati opća demokratska pravila za zaštitu radnika na globalnoj razini, poboljšati standarde rada, poboljšati kvalitetu života radnika, demokratizirati globalno donošenje odluka. Isto tako zbog globalizacije povećava se konkurencija i ona može dovesti do zatvaranja kompanija, premještanja poslovanja na drugu lokaciju i gubitka poslova. Trendovi se mijenjaju i trenutno je promjena lokacije češća u istočnoeuropskim nego u zapadnim zemljama, a kompanije svoje poslovanje najčešće sele u Sjevernu Afriku i Aziju.³

Potreban je ljudski pristup u rješavanju globalnih problema.⁴ Bez kvalificirane radne snage nema napretka. Potrebno je ulaganje u obrazovanje i zadržavanje već kvalificiranih stručnjaka koji će doprinijeti napretku svojih zemalja jer je ljudski kapital ipak ključan.

² Dekra, *4 modela svijeta rada u budućnosti* (2016.) <https://dekra-zapo-blog.hr/?p=197> (pristupljeno 08. ožujka 2020.)

³ Ekonomija, *Utjecaj globalizacije na zaposlenost i EU* (2019.) <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/economy/20190712STO56968/utjecaj-globalizacije-na-zaposlenost-i-eu> (pristupljeno 30. travnja 2020.)

⁴ Ukpere, W. I. (2009.) *Mechanisms to ameliorate negative impacts of globalisation on human resources, industrial democracy and humanity*, Journal of Academic Research in Economics, Vol. 1 No. 3

2.2 Starenje stanovništva

Najvažniji proces u razvoju dobne strukture stanovništva svih zemalja u regiji, s dalekosežnim i teškim posljedicama jest ubrzani proces demografskog starenja i vrlo visoki stupanj ostarjelosti ukupnog stanovništva. S gledišta dobrobiti pojedinca, starenje, tj. produljenje ljudskog vijeka, pobjeda je čovječanstva, no demografsko starenje nedvojbeno je nepovoljan proces koji djeluje na ukupno kretanje stanovništva, općedruštvene prilike i gospodarski razvoj.⁵

Uz nekoliko regionalnih iznimaka, svjetska populacija je u fazi starenja. Jedna od najvažnijih struktura stanovništva je dobna struktura budući da utječe na društveno-gospodarski razvoj određene populacije. U gospodarskom smislu, starenje stanovništva utječe na porast i smanjenje broja stanovnika u radnoj dobi te na stupanj aktivnosti ukupnog stanovništva.

Hrvatska će se u budućnosti suočiti s manjkom vlastite radne snage, što s današnjega gledišta visoke nezaposlenosti izgleda pomalo paradoksalno. Dobna će se struktura zaposlenih promijeniti i značajno će se smanjiti udio mlađeg dijela radnoga kontingenta (15 – 44), odnosno zaposleni radnici bit će u prosjeku stariji. Podaci pokazuju da je u samo jedanaest godina došlo do značajnog pogoršanja dobne strukture zaposlenih.⁶

Uzroci starenja stanovništva su snižavanje fertiliteta i mortaliteta te iseljavanje mlade kvalificirane radne snage. Opće je poznato da je starija radna snaga teže prilagodljiva tehničkom napretku, te da često ima nižu proizvodnost rada. Tako problemi nastaju kada starija radna snaga mora savladavati nove vještine, što dodatno stavlja pritisak na užurbani biznis, društvene institucije i ekonomiju koja počiva na odnosu čovjeka i vremena. Tu se javlja i problem razvoja tehnologije, koja iz dana u dan napreduje, a radnici se suočavaju sa novim načinom rada i prilagodbe. Zaposleniku je otežan rad, a samim time i poslodavcu koji treba plaćati edukacije, moguće pogreške i prilagodbu radnika kroz neko vrijeme. Tako će duži životni vijek utjecati na poslovne modele, ambicije budućih naraštaja i mirovinske troškove.⁷

⁵ Stipetić, V. (1994.) *Ekonomski problemi koje donosi starenje stanovništva*, Ekonomija 1, 113 – 117 str.

⁶ Ekonomski institut (2007.) *Pristupanje Europskoj uniji: očekivani ekonomski učinci*, Ekonomski institut, Zagreb

⁷ Matassi, V. (2003.) *Starenje stanovništva – problem modernoga razvijenog društva* <https://www.geografija.hr teme/starenje-stanovnistva-problem-modernoga-razvijenog-drustva/> (pristupljeno 08. ožujka. 2020.)

Starenjem stanovništva radni zadaci bi se trebali mijenjati. To bi značilo smanjenje težine i povećanje kompleksnosti posla. Sukladno tome, očekivano je da se smanji količina, a poveća kvaliteta obavljenih radnih zadataka. Bez obzira što je dobni, spolni, kulturalni profil zaposlenika različit, većina radnih mjesta je namijenjena mladom i zdravom kadru, upravo zbog razvoja tehnologije i prisutnih trendova.⁸

Nastavi li se dosadašnji trend demografskih kretanja, negativne implikacije na daljnji društveno-ekonomski razvoj su očite, a potreba za adekvatnim populacijskim mjerama, od lokalnog do globalnog nivoa je neupitna. Tako razvijene zemlje s visokim stupnjem demografskog starenja nužno traže rješenja za obnovu biodinamičke snage. Ublaživanje teškoća nalaze uglavnom u imigraciji radne snage iz slabije razvijenih zemalja.

2.3 Automatizacija i digitalizacija

Danas se govori o Četvrtoj industrijskoj revoluciji: Prva industrijska revolucija bila je revolucija parnog stroja, Druga elektrifikacije i masovne proizvodnje, Treća računala, a Četvrta digitalne revolucije koja se sastoji od razvoja informacijske tehnologije i robotizacije, automatizacije zadataka, interneta stvari, 3D tiska, automobila bez vozača i – u području obrane i borbe protiv terorizma – dronova, cyber-oružja, nadzora, itd.⁹ Sve te inovacije koje se sada spajaju, samo pojačavaju snažan dojam da je došlo do prekretnice, trenutka na krivulji kada veliki broj tehnologija koje su još jučer pripadale svijetu znanstvene fantastike sada postaju realnost.¹⁰

Gospodarstva danas imaju sve veću potrebu za automatizacijom i digitalizacijom, a u takvom će okruženju najbitnije ograničenje rasta i razvoja biti ljudi i njihove vještine.¹¹ Utjecajem digitalizacije dolazi do veće produktivnosti koja proizlazi iz automatizacije i učinkovitije potrošnje energije i resursa, s ciljem da se potrošnja svede na prihvatljivu razinu za okoliš.

⁸ Šogorić, S., Vočanec, D., Epoha zdravlja, *Starenje zaposlenika – problem ili prilika*, str. 23 (pristupljeno 08. ožujka 2020.)

⁹ European Digital Agenda (2015.) <http://www.socialeurope.eu/2015/07/european-digital-agenda-unambitious-narrow> (pristupljeno 08. ožujka 2020.)

¹⁰ Degryse, C. (2016.) *Digitalizacija ekonomije i njezin utjecaj na tržište rada*, str. 16 ETUI_Digitalizacija_FIN.pdf (pristupljeno 08. ožujka 2020.)

¹¹ Tomašević, J. (2018.) 'Automatizacija i digitalizacija ključ su gospodarstva budućnosti' <https://euractiv.jutarnji.hr/EiG/digitalnapolitika/automatizacija-i-digitalizacija-kljuc-su-gospodarstva-buducnosti/8078093/> (pristupljeno 08. ožujka 2020.)

Osim toga automatizacija dovodi i do fleksibilnosti prema klijentima, te omogućuje kvalitetu i sigurnost proizvoda, te poboljšanje u proizvodnji. Sve to pruža digitalno prikupljanje podataka koje omogućuje prilagodbu i povezivanje sa klijentima. Razvijaju se različiti softveri koji omogućuju tvrtkama da na što jednostavniji i učinkovitiji način dođu do potencijalnih klijenata.

Digitalizacija je od velikog značaja u sektoru usluga. Dokazi se nalaze na svakom koraku, u svakodnevnom životu. Koriste se aplikacije na mobilnim uređajima kako bi se plaćali računi, naručivala hrana, listali katalogi, čitale novine i slično. U digitaliziranim uslugama koje nude „tradicionalne“ tvrtke, izazovi na području zapošljavanja nisu novi, a ključno je pitanje zamjene radnika digitaliziranim uslugama. Radnike na šalterima zamijenili su automati, trgovine imaju digitalne kataloge, kao i novine koje se sada čitaju online, i još puno drugih usluga koje su se postepeno „digitalizirale“. Nije uvijek slučaj da iz tog razloga radnici ostaju i da će ostati bez svojih radnih mjesta, no činjenica je da se moraju prilagoditi promjenama koje nastaju na njihovom radnom mjestu, sviđalo se to njima ili ne, ukoliko žele zadržati posao. Ključno je upoznati i naviknuti ljude na to da sada stroj radi za njih, te ih orijentirati prema novim znanjima i vještinama, uz upoznavanje novih tehnologija i načina rada.

Unatoč svemu navedenom, umjetna inteligencija, robotika i automatizacija nisu ekonomski ili društveno neutralne zbog čega se s njima povezuju katkada čak i apokaliptične verzije pogleda na budućnost.¹² Takvu budućnost moguće je izbjeći, ukoliko se izvuče ono najbolje iz tehnologije. Smatra se kako će bilo koja tehnologija koja pritom bude efikasno primijenjena, u konačnici dovesti do povećanja produktivnosti, što će generirati potražnju za novim proizvodima i uslugama, a što će dovesti do stvaranja novih radnih mjesta.

¹² *Jeste li spremni za novi svijet?* (2017.) <https://100posto.jutarnji.hr/news/roboti-ce-mijenjati-paradigmu-drustva-a-buducnost-vasih-radnih-mjesta-ovisit-ce-o-poznavanju-novih-tehnologija> (pristupljeno 20. ožujka 2020.)

3. DIGITALNA TRANSFORMACIJA

Pojam digitalna transformacija odnosi se na promjene koje primjena digitalne tehnologije izaziva u svim društvenim oblicima. Digitalna transformacija je temeljita i ubrzana transformacija poslovanja, procesa, sposobnosti i modela s ciljem potpunog iskorištavanja mogućnosti digitalnih tehnologija i njihovog utjecaja na društvo.¹³

Tehnološke promjene danas uvelike utječu na naš svakodnevni život, poslovne procese i cikluse. Od softvera s umjetnom inteligencijom do mobilnih uređaja, tehnološki napreci zaslužni su za evoluciju načina na koji se posluje. Granica između fizičkog i digitalnog svijeta postaje sve manje vidljiva. Fascinira podatak vodećih stručnjaka kako će 65% današnje djece raditi poslove koji trenutno uopće ne postoje, a polovica svih današnjih radnih mjesta nestati će do 2030. godine. Iako neki smatraju da bi tehnologija u većem omjeru mogla zamijeniti ljudstvo po pitanju svih automatiziranih poslova, roboti i dalje neće biti dovoljno sofisticirani za empatiju i interpersonalnu komunikaciju, a samim time i ljudstvo će biti nezamjenjivo.¹⁴

Očekuje se da će nove tehnologije čak povećati broj radnih mjesta, a doći će i do stvaranja novih, trenutno nepostojećih, no istodobno je jasno da će val tehnološkog napretka smanjiti broj zaposlenika na određenim radnim zadacima. Neka od novih zanimanja koja se značajno temelje ili su pojačana korištenjem tehnologija su analitičari podataka, razvojni programeri softvera i aplikacija, te stručnjaci za e-trgovinu i društvene medije. Također očekuje se i rast poslova temeljenih na „humanim“ svojstvima, poput djelatnika u službi za korisnike, inovacijskih menadžera, marketinških profesionalaca, te stručnjaka za osobni trening i razvoj. S obzirom na to, pojavom novih zanimanja i novih zadataka na radnim mjestima, zahtijevaju se nove vještine. Osim promjene načina rada i koncepta mjesta rada, tehnologija je promijenila pogled na konkurenciju.¹⁵ Danas je cijeli svijet s istim radnim vještinama konkurencija, više nije potencijalna „opasnost“ samo u našoj blizini.

¹³ Golubić, S. (2018.) *Digitalna transformacija/preobrazba* <http://www.infotrend.hr/clanak/2016/7/digitalizacija-jedna-od-temeljnih-sastavnica-modela-razvoja-otvorenog-informacijskog-drustva,88,1251.html> (pristupljeno 09. ožujka 2020.)

¹⁴ Dekra (2018.) *Digitalna revolucija – pogled u budućnost* <https://dekra-zapo-blog.hr/?p=197> (pristupljeno 09. ožujka 2020.)

¹⁵ Pančur, A. (2019.) *Digitalni nomadi kao novi koncept rada* <https://grazia.hr/digitalni-nomadi-kao-novi-koncept-rada/> (pristupljeno 10. ožujka 2020.)

Tvrtke moraju ulagati u zaposlenike i podržavati ih u stjecanju novih vještina i nadogradnji postojećih putem cjeloživotnog učenja. Morati će prepoznati ulaganje u ljudski kapital kao imovinu, a ne kao obvezu, što je od velike važnosti jer postoji čvrsta veza između rasta novih tehnologija i usavršavanja radne snage.

Za očekivati je da će poslovni vijek zaposlenika u jednoj kompaniji biti kraći, dominira česta promjena radnih mjesta, posao je osiguran samo dok traje projekt ili specifična zadaća, a primjer karijere koja se bazira na samo jednoj poziciji ili jednoj tvrtki predstavljati će pravu rijetkost. Radno okruženje u budućnosti biti će dodatno izloženo fleksibilnim radnim vremenom i zadacima, koje će ići ruku pod ruku sa samim načinom života. Granica koja dijeli privatno od poslovnog zapravo postaje sve tanja. U tom smjeru, stručnjaci se slažu, slijedi era za koju će biti karakteristično da ljudi obavljaju više poslova odjednom. To će uvelike utjecati na rast tzv. gig ekonomije, čiji bi opis odgovarao okruženju u kojemu su privremeni radni položaji dominantna pojava i u kojemu organizacije ugovaraju poslove s nezavisnim radnicima za kratkoročne angažmane.¹⁶ Digitalne platforme povezuju radnike s poslodavcima, vještine s potražnjom, kapital s inovatorima i potrošače sa dobavljačima. Neke od takvih platformi koje omogućavaju poslodavcima da pronalaze freelancere, a freelancerima da nude vlastite usluge diljem svijeta su fiverr.com¹⁷, freelancer.com¹⁸, guru.com¹⁹...

Tako će se većina tvrtki okrenuti efikasnijem i efektivnijem načinu poslovanja, a to su vanjski proizvođači, privremeno osoblje, digitalni nomadi i freelanceri kako bi se premostili jazovi u vještinama.

¹⁶ Danas.hr (2018.) *5 STVARI O BUDUĆNOSTI NAŠIH RADNIH MJESTA: Roboti stižu, je li vaš posao ugrožen?* <https://net.hr/danas/novac/biznis/pet-stvari-koje-moramo-znati-o-buducnosti-nasih-radnih-mjesta-istina-je-da-roboti-stizu-no-koliko-bi-nas-to-trebalo-brinuti/> (pristupljeno 10. ožujka 2020.)

¹⁷ Fiverr <https://www.fiverr.com/> (pristupljeno 10. svibnja 2020.)

¹⁸ Freelancer <https://www.freelancer.com/?w=f&ngsw-bypass=> (pristupljeno 10. svibnja 2020.)

¹⁹ Guru <https://www.guru.com/?Ref=login.aspx> (pristupljeno 10. svibnja 2020.)

4. DIGITALNO NOMADSTVO

4.1 Što je digitalno nomadstvo?

Davni preci, u doba dok se hrana još morala loviti, bili su nomadi koji su selili u potrazi za večerom ili bježali pred vremenskim nepogodama. Taj nagon za kretanjem ostao je zapisan u genima iako više ne postoji nužna potreba za lovom divljači i skupljanjem bobica da bi se prehranili. Danas je princip isti kao i kod predaka – ljudi se sele, odnosno putuju i pri tome si nastoje osigurati hranu, a alati kojima se pri tome služe su računalo i Internet, zbog čega zahvaljujući tehnologiji postaju tzv. digitalni nomadi.

Danas je Internet dostupan gotovo na svakom koraku, što je najbitnija stavka kada je riječ o ovakvom načinu rada. 'Digitalno nomadstvo' naziv je dobilo po digitalnom načinu rada sa klijentima, a riječ nomadstvo označava neovisnost o lokaciji.

Jedna od najranijih poznatih upotreba pojma 'digitalno nomadstvo' bila je čak 1997. godine u knjizi „Digitalni nomad“. Knjigu je objavila obrazovna izdavačka kuća Wiley, a napisali su je Tsugio Makimoto i David Manners.²⁰ Nije poznato je li izraz nastao tek pisanjem knjige ili je uzet izraz koji je već postojao. A izraz „neovisnost o lokaciji“ lokalizirala je Lea Woodward 2006. godine kao riječ koja se koristila za opisivanje načina života digitalnih nomada.²¹

U svijetu ovakav stil života postaje sve popularniji još od 2014. godine, kada su se pojavile web stranice koje rangiraju gradove prema životnom trošku, vremenu i brzini Interneta²², kako bi pomogle nomadima da odaberu gdje će boraviti. Jedna od takvih web stranica je Nomadlist.²³ U Hrvatskoj je digitalno nomadstvo relativno nov pojam, no takav način života u porastu je i smatra se da je Hrvatska jedna od poželjnijih lokacija za digitalne nomade, upravo zbog lokacije, sigurnosti, Interneta, prirodnih ljepota, aktivnosti i još mnogo drugog.

²⁰ Makimoto T., Manners D. (1997.) Digital Nomad

²¹ Jovy, L. (2019.) „Who is Lea Jovy“ <https://leajovy.com/about/> (pristupljeno 15. ožujka 2020.)

²² Hart A. (2015.) *Living and working in paradise: the rise of the 'digital nomad'* <https://www.telegraph.co.uk/news/features/11597145/Living-and-working-in-paradise-the-rise-of-the-digital-nomad.html> (pristupljeno 15. ožujka 2020.)

²³ Nomad List <https://nomadlist.com/> (pristupljeno 15. ožujka 2020.)

Digitalni nomadi posao prilagođavaju svom životu, a ne život poslu. To je stavka koja najviše utječe na to da se ljudi odluče za ovakav način poslovanja, odnosno života. Danas je postalo uobičajeno mijenjati radno mjesto zbog želje za napretkom i novim iskustvima. Oni koji žele raditi kao digitalni nomadi, ne moraju nužno imati vlastito poduzeće, mogu raditi u kompaniji koja dopušta, odnosno prakticira rad sa udaljenih mjesta, a mogu raditi i kao freelanceri. Za takve koji žele dinamičan i izazovan posao, a rade posao u kojemu je dovoljno računalo i internetska veza, digitalno nomadstvo je idealno. Ideja za ovakav način rada dolazi od tzv. četverosatnog radnog tjedna, gdje su prihodi isti ili čak i viši. U ovom slučaju naglasak se većinom stavlja na životni stil ispred biznisa i zarade, a viša, dodatna zarada dolazi samo kao motivator.

Ljudi se često pitaju jesu li influenceri i blogeri također digitalni nomadi. Odgovor je da jesu, oni su također dio zajednice nomada. Digitalni nomadi su, kako je već navedeno, svi koji rade digitalno i sa sobom nose posao gdje god putuju, bilo to na drugi kraj svijeta ili samo u grad u blizini. S obzirom na poslove koji se danas razvijaju i na dostupnost Interneta, sve je više onih koji se odlučuju baš za poslove koji im omogućuju način rada na daljinu. U Americi je već sada više od 50% radne snage koja radi od kuće. Tako se procjenjuje da će do 2035. godine biti čak bilijun digitalnih nomada u svijetu.²⁴

Mnogi mladi, a i sve stariji, čak i oni koji su već u mirovini, prepoznaju moć i prednosti digitalnih tehnologija jer im omogućavaju rad od kuće i mogućnost raspoređivanja vremena i odlučivanja o tome koliko i što će raditi. Osobni i profesionalni razvoj mladih ljudi odvija se u digitalnom okruženju, te tako isti ti mladi ljudi pokazuju interes i traže prilike za zapošljavanje i samozapošljavanje u globalnom ambijentu, te nastoje pojačati potencijal i razviti svoju globalnu konkurentnost.

Kao produkt takvog načina rada je u pravo 'gig ekonomija'. Gig ekonomija temelji se na tome da tvrtke za obavljanje nekih poslova zapošljavaju nezavisne stručnjake, odnosno freelancere ili digitalne nomade, na određeno, kratko vrijeme za obavljanje nekog posla ili projekta. Takvo zapošljavanje pruža mobilnost, suradnju sa ljudima

²⁴ FOXYpreneur (2020.) *The Rise Of The Digital Nomad: The New Way Of Working In 2020.* <https://magazine.startus.cc/rise-digital-nomad-new-way-working-2020/> (pristupljeno 25. ožujka 2020.)

diljem svijeta, mogućnost rada na više projekata, te veću zaradu. Umjesto gig ekonomije, koristi se još i naziv „ekonomija honorarnih poslova“.

4.1.1 Pozitivne strane digitalnog nomadstva

Najistaknutije pozitivne strane digitalnog nomadstva su fleksibilnost, sloboda i usklađivanje privatnog i poslovnog života. Kao što je već poznato, digitalni nomadi mogu raditi sa koje god lokacije požele – iz soba na dalekim destinacijama, pa čak i sa plaže ili jednostavno iz udobnosti vlastitog doma. S obzirom na to, često se ne „troši“ vrijeme i novac koji bi se inače izdvajao na sami odlazak na posao, pa se to vrijeme može iskoristiti na obavljanje dijela posla. Danas su na raspolaganju i coworking i coliving prostori gdje digitalni nomadi mogu boraviti i otići kada god žele, a koji im pružaju ugodnu radnu atmosferu ukoliko doma ili na mjestu na kojemu se nalaze nemaju dovoljno mira i koncentracije, pa čak i sredstava potrebnih za rad poput printera. Osim toga, osobe koje putuju i rade na različitim lokacijama diljem zemlje, svoj vlastiti stan u kojemu inače žive, mogu iznajmljivati i tako ostvarivati dodatnu zaradu.

Digitalni nomadi mogu surađivati sa svima, neovisno o lokaciji, a dogovori i sastanci mogu se provoditi online, bez sastanaka licem u lice. To danas omogućuje dostupnost internetske veze na svakom koraku, dostupnost aplikacija i digitalnih komunikacijskih alata. Mogućnost održavanja online sastanaka štedi vrijeme, pa čak i novac ukoliko se radi o putovanju u drugi grad ili čak državu. Na ovaj način svi su povezani sa svima i mogu razmjenjivati ideje i dogovore gdje god se oni nalazili u tom trenutku.

Osobe koje rade na ovakav način često ostvaraju pozitivne rezultate upravo zato jer sami sebi raspoređuju vrijeme, ne provode nepotrebne trenutke u uredu ukoliko su gotovi sa poslom, sami određuju koliko će posla napraviti danas, a koliko sutra, što ih čini sretnima jer im je omogućena sloboda odlučivanja. Tako mogu odlučivati i o tome koliko žele zarađivati ukoliko rade sami za sebe. Određuju koliko vremena mogu, moraju ili žele izdvojiti za određene zadatke i projekte, te na taj način odlučuju koje poslove će prihvatiti, a koje ne. No u tom slučaju osoba treba biti odgovorna i znati dobro rasporediti vrijeme i prioritete, što nekada zna biti iznimno teško.

Kako bi započeli samostalno raditi kao digitalni nomad, u principu nije potrebno puno novca. A sve što digitalni nomadi kao vlasnici obrta zarade ostaje njima, što znači da sami odlučuju što i kako sa svojim rashodima i prihodima. Kako bi se to ostvarilo bitno je napraviti dobar poslovni plan, dobro rasporediti novac, uložiti puno truda, volje i znanja, te biti spreman na cjeloživotno učenje.

4.1.2 Negativne strane digitalnog nomadstva

Nije nepoznato da digitalni nomadi provode jako puno vremena radeći za računalom. To je sastavni dio bilo kojeg posla koji digitalni nomadi rade. Ukoliko nema računala i povezanosti sa Internetom, nema niti digitalnog nomadstva. Osobe koje žele raditi kao digitalni nomadi, moraju biti spremne na to da budu sami sebi šef, odnosno da sami sebi moraju odrediti prioritete, rasporediti vrijeme i posao što često znači da će raditi više nego u uredu s obzirom da su fleksibilni i nastoje možda često odraditi puno više posla nego što bi to napravili na poslu u zadanom vremenu, uz obaveze koje imaju privatno.

Koliko je mogućnost usklađivanja privatnog i poslovnog života pozitivna, toliko je i negativna s obzirom na probleme koje donosi nedostatak mira i tišine, nedostatak motivacije, opuštanje zbog mogućnosti samostalnog donošenja odluka koliko i kako će raditi, pa je upravo zbog toga odgovornost prema poslu i vlastitom životu presudna.

No, s druge strane stalnim odlascima na putovanja i izbivanjem iz vlastitog doma, javlja se potreba i žudnja za obitelji i prijateljima što nekada može dovesti ponovno do nedostatka motivacije, snage i volje za radom, ukoliko je to na duži rok. Svatko u jednom trenutku osjeti slabost i žudnju za domom, koliko god lijepo bilo putovati i biti neovisan o lokaciji.

Koliko god ta neovisnost o lokaciji bila pozitivna strana digitalnog nomadstva, postoji i ona negativna, a to je da ljudi često mogu zaboraviti na njih s obzirom da se ne nalaze uvijek na istoj lokaciji. Nije isto kada se recimo poduzeće nalazi na istom mjestu dugi niz godina i kada god ljudi trebaju usluge tog poduzeća, znaju gdje će ga pronaći. S obzirom da digitalni nomadi nude online usluge, moraju se više potruditi oko načina na koji će se predstaviti svijetu. Iz tog razloga potrebno je raditi na osobnom brendu i brendu poslovanja i nastojati pružiti i staviti na raspolaganje kvalitetan i aktualan sadržaj.

Oko osobnog brendiranja ima jako puno posla, što oduzima dosta vremena jer je bitno gotovo svakodnevno objavljivati novi sadržaj i biti aktualan, no isplati se i nužno je s obzirom da to odlučuje o budućnosti posla, koliko će klijenata privući i hoće li uopće biti zapaženi te opstati u tom svijetu. Naravno za objavljivanje sadržaja jako je bitno odabrati pravi mediji i pravi trenutak za plasiranje istog.

S obzirom da se komunikacija odvija na daljinu putem Skype-a, Slack-a, Zoom-a i sličnih aplikacija, često može doći do prijenosa krivih informacija i pogrešaka u komunikaciji između digitalnog nomada i klijenta ili poslodavca. Tu je također i razlika u vremenskoj zoni zbog koje se mora pratiti u kojem trenutku razmjenjivati informacije i komunicirati. Također treba biti jako oprezan sa aplikacijama putem kojih se komunicira zbog hakerskih napada i mogućnosti krađe podataka, s obzirom da se izmjenjuje veliki broj informacija vezanih za projekte, račune, klijente i slično, što nisu uvijek podaci koji bi trebali biti dostupni svima.

Sve navedeno često zna dovesti do toga da digitalni nomadi ostanu i bez sredstava potrebnih za rad. Osim moguće krađe podataka, može doći i do krađe sredstava potrebnih za rad kao što su laptop, tablet, mobilni uređaj ili što god koristili, a osim toga najčešće dolazi do ne mogućnosti spajanja na Internet. Bez internetske veze, digitalni nomadi ne mogu gotovo ništa. Na taj način teško je odraditi posao unutar dogovorenog vremena i ispoštovati sve postavljene rokove. Zbog toga treba biti jako oprezan jer bi u trenutku mogli ostati bez svega, s obzirom da im je to jedino sredstvo za rad, pogotovo ako se nalaze u nekoj drugoj državi.

Problem digitalnog nomadstva ukoliko osoba želi pokrenuti vlastiti posao, konkretno u Hrvatskoj, nastaje i u zakonskoj regulaciji koja obvezuje na prijavu samostalne djelatnosti, namete, vođenje knjiga, a mirovinsko i zdravstveno prepušteno je samim osobama. Zakonom je propisano da oni koji žele zdravstveno osiguranje u Hrvatskoj, moraju biti u radnome odnosu ili nezaposleni, a ovo između je siva zona zakonodavstva.²⁵

²⁵ Pančur, A. (2019.) *Digitalni nomadi kao novi koncept rada* <https://grazia.hr/digitalni-nomadi-kao-novi-koncept-rada/> (pristupljeno 13. ožujka 2020.)

Osim problema sa kojima se digitalni nomadi susreću u vlastitoj zemlji, problemi nastaju i sa zakonima u drugim državama u koje se želi ići. Potrebno je dobro istražiti svaku zemlju i njene zakone, te potrebnu dokumentaciju za boravak i poslovanje u istoj.

4.1.3 Pozitivni utjecaji digitalnog nomadstva na svijet

Digitalni nomadi pozitivno utječu na svijet, okolinu, a i na vlastiti rast svojim djelovanjem, a neki od tih utjecaja su sljedeći:²⁶

1. Rušenje kulturoloških razlika

Digitalni nomadi su osobe otvorene prema novim trendovima i različitim načinima razmišljanja. Njihov životni stil je fleksibilan, a tako i njihovo razmišljanje. Putujući svijetom razbijaju granice tradicionalnih ureda, rade na način koji do nedavno nije bio zamisliv. Sada je već veliki broj onih koji tako funkcioniraju, pa su u tom slučaju svi jednaki, sa jednakim ciljevima i opredjeljenjima, gdje u kafiću na drugom kraju svijeta razmjenjuju iskustva i ideje ljudi različitih kultura, regija i političkih opredjeljenja. Tako se ruše kulturološke razlike i barijere.

2. Poticanje turizma

Digitalni nomadi odlaskom u druge zemlje žele doživjeti lokalnu kulturu, uključiti se u aktivnosti, a često potroše i puno novca. Ne žive u potpunosti kao turisti, no često troše i puno više od prosječnih turista ukoliko se nalaze na lokacijama gdje su troškovi života manji. Upravo iz tog razloga mnoge lokacije ulažu u nove načine privlačenja digitalnih nomada, pa se i pozicioniraju kao destinacije za digitalne nomade.

3. Digitalna revolucija i inovacije

Digitalna revolucija i inovacije omogućuju digitalnim nomadima da se pomoću aplikacija i programa lakše snađu i prilagode životu u nepoznatom, a uz to olakšavaju im posao i način komunikacije sa klijentima i kolegama koji se nalaze na drugom kraju svijeta. Pomažu im i aplikacije za organizaciju vremena, s obzirom da je to ključno kod digitalnih nomada, u protivnom je teško ispuniti sve obaveze, a jedna od takvih

²⁶ Johnson, P. (2019.) *Are digital nomads harming the world?* <https://blog.xolo.io/are-digital-nomads-harming-the-world> (pristupljeno 29. svibanj 2020.)

aplikacija koja će im pomoći u tome je Trello. Postoje i aplikacije za praćenje budžeta i financija, zdravlja, a tu su i aplikacije za brz pronalazak smještaja, prijevoza i slično, što jako puno znači kada se osoba nalazi u nepoznatom.

4. Utjecaj na okoliš

Digitalni nomadi ostavljaju i pozitivan utjecaj na okoliš s obzirom da djeluju u potpunosti digitalno. Nema tiskanih dokumenata i bespotrebnih papira, sve se odvija putem računala. Tijekom rada u uredu, koristi se jako puno papira koji ustvari uopće nije potreban. Isto tako, manje se koriste prijevozna sredstva kako bi došli do posla, što jako puno znači s obzirom da je odlazak na posao svakodnevan pa tako i upotreba prijevoznih sredstava od strane velikog broja ljudi.

5. Ekonomski doprinosi

Bez obzira što se često nalaze na egzotičnim lokacijama i putuju diljem svijeta, to ne znači da cijelo vrijeme uživaju, kupaju se i sunčaju. Često imaju i rade puno više nego što bi to radili unutar radnog vremena na fiksnom poslu. No njihov naporan rad i uspjeh često znači da si mogu priuštiti nešto više no što bi možda u vlastitom mjestu prebivališta, pa samim time podržavaju lokalno gospodarstvo plaćajući ta dobra i usluge. Osim toga u nekim, a sada već i u velikom broju država, stvorene su zajednice i tržišta digitalnih nomada gdje razmjenjuju iskustva i međusobno se podržavaju, što privlači digitalne nomade da dođu upravo u te destinacije.

6. Žene u poslu

Čak i danas moguće je uočiti razlike u plaćama muškaraca i žena. Osim toga, žene koje postanu majke često ostaju kući sa djecom, pa u tom razdoblju ne mogu raditi. U digitalnom nomadstvu to nije slučaj. Radom na daljinu pruža im se mogućnost da ostanu sa djecom, a uz to i obavljaju posao od kuće kada god imaju vremena. Bitna je samo dobra organizacija i upravljanje vremenom. Prema istraživanjima Remote.co²⁷ gotovo 30% tvrtki koje rade na daljinu osnovale su žene ili su žene direktorice.

²⁷ Remote.co <https://remote.co/> (pristupljeno 29. svibanj 2020.)

4.1.4 Negativni utjecaji digitalnog nomadstva na svijet

Osim pozitivnih, tu su i negativni utjecaji na svijet, a to su:²⁸

1. Kratkoročni korisnici

Digitalni nomadi napuštanjem svog prebivališta nanose štetu zajednici u kojoj inače žive. Njihov način života znači da nemaju stalno prebivalište i nemaju znanja i podršku prema zajednici u kojoj se nalaze. Na neki način nemaju razloga ulagati i poboljšavati prostor oko sebe jer će to mjesto uskoro zamijeniti drugim.

Osim toga, digitalni nomadi često potisnu domaće stanovništvo na području na kojemu se nalaze, pa su cijene smještaja jako skupe upravo zato jer ponuđači znaju da će se oni zadržati kratko i promijeniti smještaj. Tako nastaje gubitak i za lokalno stanovništvo, ali i za digitalne nomade.

2. Legalna siva zona

Priroda rada digitalnih nomada uzrokovala je mnoga legalna siva područja. Tehnički je protuzakonito da netko radi dok boravi na nekom području sa turističkom vizom, no kada digitalni nomadi obavljaju posao za klijente izvan svoje zemlje prebivališta, ta linija je „zamagljena“. Sve dok su diskretni i ne oduzimaju posao lokalnom stanovništvu, vlasti na to ne gledaju kao na ilegalan rad. No načini koji omogućuju izbjegavanje plaćanja poreza već postaje problem, zbog čega čak i digitalni nomadi doživljavaju takvu praksu kontroverznom.

3. Socijalni problemi

Jedna od negativnijih strana digitalnog nomadstva je moguća akutna usamljenost. Usamljenost i socijalna distanca rastući su problem u svijetu jer se ljudi zbog digitalnog svijeta i načina života te stalnih putovanja više odvajaju od društvenih prilika. Takva usamljenost može uzrokovati mentalne probleme i razdvajanje od

²⁸ Johnson, P. (2019.) *Are digital nomads harming the world?* <https://blog.xolo.io/are-digital-nomads-harming-the-world> (pristupljeno 29. svibanj 2020.)

obitelji i prijatelja. Tu je i nedostatak podrške poslodavca, stres, osjećaj ne pripadnosti organizaciji, odvojenost od društvenog života u nekim slučajevima.²⁹

To je velika mana nomadskog načina življenja, što može naštetiti i širem svijetu. Postoje forumi koji nastoje pomoći ljudima da se povežu i pokušaju riješiti probleme takve prirode.

Mnogi još nisu dovoljno dobro upoznati sa digitalnim nomadstvom, pa često smatraju da digitalni nomadi ne rade ništa i da često samo „nanose štetu“ svijetu. Smatra se da su cijelo vrijeme na mobilnom uređaju i za računalom, putuju, a nitko ne zna kojim sredstvima. Možda na društvenim mrežama prikazuju samo kako uživaju, no iza toga stoji puno rada, truda, problema i izdvojenog vremena kako bi zadovoljili klijente i ispunili rokove, te promovirali svoj rad u najboljem svjetlu i na taj način zaradili. Jer da nije tako, teško da bi se nalazili na mjestu na kojemu jesu.

Sve gore navedeno su samo predrasude sa kojima se digitalni nomadi još tu i tamo susreću. No svi ti osuđujući komentari su ništa, s obzirom na ono što se digitalnim nomadstvom postiže u posljednjih nekoliko godina. Nitko ne može pobjeći od činjenice da će gotovo svi uskoro funkcionirati na ovakav način, posebno uz današnji napredak tehnologije i inovacija.

Puno je pojedinosti koje mogu direktno ili indirektno loše utjecati na svijet, no digitalno nomadstvo još je uvijek u fazi razvoja i treba mu pružiti šansu i dopustiti da se razvija s obzirom na dosadašnje pozitivne rezultate.

4.2 Razvoj digitalnog nomadstva

Trend digitalnih nomada privukao je veliku medijsku pozornost kao i pozornost publike koja prati društvene mreže. Kako mnogi i dalje ne razumiju što i način na koji digitalni nomadi rade, često se pitaju kako takve osobe koje često putuju i mijenjaju lokacije zarade novac i kako si mogu priuštiti takva putovanja. Iz tog razloga popularni digitalni nomadi putem blogova, Instagrama i ostalih društvenih mreža objavljuju videozapise, fotografije i priče o dalekim mjestima i egzotičnim destinacijama kako bi poboljšali

²⁹ Ružić, E., Benazić, D. (2015.) *Salesperson Burnout: Exploring the link with the manager support* (pristupljeno 31. svibanj 2020.)

osobni branding, privukli veći broj ljudi sa kojima bi mogli surađivati, te približili i stvorili zanimanje kod ljudi.

Pojavom spomenutih digitalnih nomada, digitalno nomadstvo, posebno među mladima postaje sve bliži pojam, zbog čega većina teži postati jednim od njih.

Još jedan razlog zbog kojega je digitalno nomadstvo postalo sasvim uobičajeno, a i zbog kojega se uopće počelo razvijati, je naravno tehnologija koja u posljednje vrijeme napreduje velikom brzinom. Kontinuirana poboljšanja u mobilnom i računalnom svijetu, razni alati i mogućnosti dovesti će do još veće razine kada je rad na daljinu u pitanju. Sve veći broj specijaliziranih usluga i proizvoda olakšavaju rad digitalnim nomadima. Posljednjih godina javlja se i potencijal novih mobilnih veza koje eliminiraju moguća kašnjenja povezana sa dijeljenjem datoteka i informacija preko oblaka. Pojavom inovacija i mogućnosti poput virtualne stvarnosti, zaposlenici će moći praktično „zakoračiti“ u svoje urede iz bilo kojeg mjesta na svijetu.

Tako se očekuje da će velike i male korporacije zaposliti još veći broj radnika ili omogućiti stalnim radnicima da svoj posao obavljaju sa različitih lokacija. Kompanije se nastoje prilagoditi današnjem načinu života, pa tako i njihov pogled na zaposlenje postaje drugačiji. Mnogi će prepoznati potrebu zaposlenika za sve većom razinom fleksibilnosti rada, pa će na taj način privući, zadržati i angažirati zaposlenike da rade od kuće i na način na koji njima najviše odgovara. Ova kombinacija tako omogućuje porast i ponude i potražnje za digitalnim nomadima, što znači više mogućnosti onima koji to žele postati.

Demografske skupine poput umirovljenika također su dio razvoja digitalnog nomadstva, s obzirom da prilikom samog odlaska u mirovinu ili nekoliko godina prije, se odlučuju okušati kao digitalni nomadi ukoliko imaju mogućnost i znanja za to. To im je dobar način dodatne zarade, a pruža im se i mogućnost putovanja kada za to imaju najviše vremena.

Razvoj novih zanimanja kao posljedica rasta digitalnog nomadstva, omogućuje izvršavanje stvari bez podrške ljudskih kolega, zbog čega digitalno nomadstvo postaje još popularnije. Tako recimo virtualni asistenti mogu pomagati u obavljanju poslova, od zakazivanja obveza prema određenim vremenskim zonama do praćenja njihovog rada i dnevnih projekata.

Dokaz da se digitalno nomadstvo u posljednjih nekoliko godina razvija velikom brzinom jest izvješće MBO Partnersa³⁰ za 2019. godinu koje kaže da 7,3 milijuna Amerikanaca radi i putuje, što je puno više nego što je to pokazalo izvješće za 2018. godinu kada je bilo 4,8 milijuna onih koji rade i putuju.

Taj će broj doživjeti još veći skok u narednih nekoliko godina i to ne samo u Americi, nego diljem svijeta, posebno zbog nastale situacije u 2020. godini izazvane pandemijom COVID-19 koja je „natjerala“ veliki broj tvrtki da svoj posao počnu raditi od kuće. Također, mnogi će vidjeti priliku u tome da se osamostale i u budućnosti počnu raditi kao digitalni nomadi, a i veliki broj tvrtki će pružiti mogućnost izbora kada je u pitanju rad od kuće.

Navike se mijenjaju, a stručnjaci predviđaju da će rad na daljinu biti jednako, ako ne i više rasprostranjen od rada u uredu do 2025. godine.

4.3 Kako postati digitalni nomad?

Digitalnim nomadom ne može se postati preko noći. Danas je zbog dostupnosti Interneta lako pratiti i raspolagati velikim brojem informacija. Mnogi digitalni nomadi tako na društvenim mrežama objavljuju fotografije, videozapise i podatke o tome što rade i gdje se nalaze, pa tako mnogi prate način na koji oni žive i funkcioniraju. Sukladno tome, puno ljudi se želi okušati u svijetu digitalnog nomadstva. Ukoliko osoba odluči raditi samostalno, važno je prije toga promotriti nekoliko stvari i koje su zapravo mogućnosti za postati digitalnim nomadom. Digitalno nomadstvo nije lak put, zahtijeva naporan rad, snalažljivost i požrtvovnost.

Zbog toga za početak treba prikupiti informacije iz pouzdanih izvora i iskustva drugih digitalnih nomada, staviti na papir prednosti i nedostatke i razloge zbog kojih je digitalno nomadstvo pravi izbor. Puno je blogova i e-knjiga gdje digitalni nomadi dijele svoja iskustva i daju savjete. Korisno je pročitati i promotriti situacije u kojima se digitalni nomadi nalaze i pokušati se staviti u ulogu istih kako bi zaključili je li vrijedno

³⁰ MBO Partners (2019.) *Digital Nomads: Leading the Shift to Remote and Distributed Work* <https://www.mbopartners.com/state-of-independence/2019-digital-nomad-research/> (pristupljeno 29. svibanj 2020.)

napustiti možda fiksni posao, dom i prijatelje, kako bi radili i putovali te živjeli nomadskim načinom života.

Mnogi žele raditi kao digitalni nomadi samo kako bi mogli putovati. To je dobar način za istražiti i proputovati svijet, no nije uvijek dovoljan razlog za postati digitalnim nomadom. Ako osoba nije za užurbani način života i ukoliko nije snalažljiva i ažurna, teško će se snaći. No alternativa svakako može biti rad od kuće, pa su češća putovanja također moguća, no uz nešto kraći rok.

Da bi ovakav način života uopće funkcionirao najbitnije je imati opremu koja će omogućiti odrađivanje posla. Oprema treba biti u skladu sa potrebama, uz dovoljno mjesta za pohranu na prijenosnom računalu ili mobilnom uređaju, sa softverima potrebnim za rad i dodatnim uređajima poput slušalica, mikrofona, videokamere za online sastanke i svim ostalim što će omogućiti lakše obavljanje posla. Opremu kao i podatke treba dobro zaštititi i čuvati od krađe, jer ukoliko dođe do toga, neće biti moguće obaviti posao što dovodi do troškova i velikih problema s obzirom da je to sva oprema koja se koristi za rad i bez nje se ne može gotovo ništa.

Kako bi uopće započelo putovanje, potrebno je pronaći i destinaciju koja je u skladu sa mogućnostima i potrebama i polako krenuti planirati. Danas se može naći dosta povoljnih letova koji se mogu pratiti i rezervirati putem Interneta u bilo koje vrijeme. Svakako treba dobro promotriti i pravila i propise prije nego što se odluči otići u neku državu, jer gotovo svaka država ima drugačije regulirana pravila.

Između ostalog, treba utvrditi i financijsku situaciju. Ukoliko osoba nije u mogućnosti financirati prvo putovanje i život u nekoliko tjedana, biti će teško. Za početak ipak treba imati određenu svotu novca. Iz tog razloga najbolje je imati ušteđevinu ili odmah početi štedjeti. Prije puta, bilo bi dobro ako je to moguće riješiti se svih dugova i nepotrebnih troškova. Ne preporučuje se odmah napustiti posao i otići bez dovoljno sredstava u ovu avanturu. Sa ušteđevinom je moguće pomno isplanirati svaki korak i krenuti na sigurno, s obzirom da se ide u nepoznato. Moguće je da će proći mjeseci dok se ne pronađe prvi ili pravi posao, pa su financije uvijek upitne. Prvi korak prema stvaranju dodatne ušteđevine, a i stvaranju navika vezanim za ovakav stil života je početi sa freelancingom.

Prije samog kretanja na put i iskoraka u svijet digitalnog nomadstva treba napraviti i zdravstveno osiguranje. Odlazak na duži period može biti popriličan izazov. Treba napraviti osiguranje koje će pokriti moguće nezgode i osigurati se na vrijeme.

To osiguranje treba pokrivati:³¹

- hitnu pomoć (neočekivane ozljede i hospitalizacija zbog bolesti)
- rutinske kontrole i preventivna skrb (isključeno iz putnog osiguranja)
- pomoć u slučaju krađe ili otkazivanja (isključeno iz zdravstvenog osiguranja)

S obzirom na moguće nezgode i potrebe, najbolja bi bila kombinacija putnog i zdravstvenog osiguranja.

No javlja se nekoliko problema u vezi sa osiguranjima, pa treba napraviti najbolju kombinaciju. Bila to kombinacija zdravstvenog osiguranja u zemlji prebivališta i ugovaranja putnog osiguranja ili ugovaranje samo putnog osiguranja, a ukoliko se nešto dogodi obaviti taj pregled u zemlji u kojoj će se to moći učiniti jeftinije. No potpuno odricanje od zdravstvenog osiguranja sa sobom nosi dozu rizika. Dobra mogućnost je pribavljanje globalne zdravstvene iskaznice koja omogućava zdravstvenu zaštitu u više država, a samim time i sigurnije kretanje iz jedne države u drugu. No nešto je teže nabaviti ovakvu vrstu osiguranja, sve ovisi o zemlji porijekla i o zemljama u koje se putuje, te osobnoj situaciji.

Nakon što je sve prethodno ispunjeno, treba se pobrinuti oko načina pronalaska posla i kako zaraditi na drugom kraju svijeta. Većina onih koji kreću u digitalno nomadstvo nastoji u početku na temelju iskustva i stečenih znanja odrađivati individualne poslove koji se nude na stranicama namijenjenim freelancerima i digitalnim nomadima kao način pribavljanja sredstava, a i prilagođavanja takvom načinu rada. To je svakako preporučljivo jer dođe kao dobra praksa, a omogućava otkrivanje još nekih vještina.

Da bi pronašli posao na taj način, bitno je napraviti vlastiti portfolio u kojemu će biti prikazani dosadašnji radovi i projekti, te iskustva i vještine koje osoba ima. Treba uložiti dosta vremena i truda kako bi se što bolje predstavili i na taj način privukli klijente. Načina za samopromociju je puno. Jedan od njih je društvena mreža LinkedIn na kojemu se mogu postaviti vještine, certifikati, vlastiti opis i svi detalji o prethodnim

³¹ *Health insurance vs travel insurance for digital nomads: what should you get?* (2018.)
<https://explorista.net/health-insurance-digital-nomads-travel-insurance/> (pristupljeno 30. svibanj 2020.)

poslovima. Na LinkedIn-u nalaze se poslovni ljudi, profesionalci koji mogu postati kolege ili budući klijenti ukoliko se iskoriste maksimalni potencijali ove društvene mreže.

„Probnim“ radom prije kretanja u nomadski način života, mogu se izvući prednosti i nedostaci ovakvog načina rada, što je dobro jer je to svojevrsna priprema za ono što slijedi. Ako osoba primijeti da joj rad na računalu duže vrijeme ne odgovara ili se jednostavno ne stigne organizirati i odraditi posao na vrijeme, onda digitalno nomadstvo nije najbolji izbor.

No ukoliko to nije slučaj, pretpostavke su da će se kroz neko vrijeme steći kontakti i dogovoriti suradnje ukoliko su klijenti zadovoljni i tek onda je sigurno i preporučljivo pokrenuti vlastiti posao.

Naravno, sve ovisi o vještinama i mogućnostima. Treba ih nastojati unovčiti, kao i vrijeme i znanje koje konstantno treba nadograđivati kako bi bili uspješni i u mogućnosti zaraditi. Prednost je ta što digitalni nomadi mogu raditi na više projekata u isto vrijeme ukoliko su spremni preuzeti tu odgovornost i izdvojiti nešto više vremena.

Koliko digitalni nomadi zarađuju i sa koliko novca raspolažu ovisi o njima samima, a i lokaciji na kojoj se nalaze i rade. Ukoliko putuju u zemlje poput Azije, ostati će im više novca na raspolaganju nego da putuju recimo u Sjevernu Ameriku. Sve ovisi o standardu.

Bit svega je naučiti dobro organizirati vrijeme i pronaći klijente, te biti samostalan što bi trebalo rezultirati dobrom zaradom i suradnjama.

4.4 Kako funkcionira posao digitalnog nomada?

Postavlja se pitanje na koji način samozaposleni digitalni nomadi pronalaze svoje klijente kada često putuju i mijenjaju svoje radno mjesto? Digitalni nomadi jednako kao i poduzeće, kao što je već rečeno, moraju prvo napraviti osobni branding, koji je od jako velike važnosti da bi ih klijenti uopće pronašli i prepoznali, te vidjeli mogući potencijal. Moraju imati jedinstvenu poslovnu ideju koja će ih diferencirati od ostalih na tržištu, moraju se iskazati, a razlog tomu je velika konkurencija koja vlada na Internetu. Konkurencija je još veća zbog činjenice da je cijeli svijet na raspolaganju. Danas je uobičajeno i svakako poželjno otvaranje Facebook stranice, LinkedIn-a i Instagrama, izrada web stranice, no osim toga od velikog značaja je i otvaranje bloga i/ili Youtube

kanala koji je oduvijek bio broj jedan za reprodukciju videozapisa, no danas je posebno cijenjen i njegova popularnost je u velikom porastu.

Uz društvene mreže, isto vrijedi i za blog koji se također sve više probija, posebno u poslovnom svijetu, a također je jedan od prvih koraka koje bi digitalni nomadi trebali poduzeti kada je riječ o osobnom brendiranju jer će na taj način ostaviti neki vlastiti potpis i predstaviti se onime što znaju i što mogu ponuditi. Potrebno je samo proširiti glas o sebi, pisati, pokazati znanje i svoj rad i na taj način privući potencijalne klijente te pridobiti njihovo povjerenje.

Osobni branding pomoći će im i kada pronalaze posao putem spomenutih freelance platformi, gdje su uglavnom strani klijenti.³² Poduzeća koja trebaju određene izvršitelje poslova prisutna su na sličnim stranicama gdje se povezuju sa potencijalnim izvođačima radova. S obzirom na rezultate i podatke, odnosno portfolio ili CV, poduzeće određuje tko je kompetentan za obavljanje određenog posla. U ovom slučaju freelance nomadi prijavljuju se za posao, odnosno zadatak koji njima odgovara prema broju sati koje žele odrađivati i prema iznosu koji žele zarađivati i naravno prema vlastitim sposobnostima i mogućnostima. Kada i ako dođe do dogovora, nomad se angažira preko ugovora o djelu za vrijeme trajanja projekta ili preko ugovora o radu na određeno vrijeme. Klijent šalje zadatak, nomad izvrši posao, a klijent plaća mjesečnu naknadu ili u drugom slučaju, plaća po satu ili određeni iznos za obavljeni zadatak. Nakon odrađenog posla, ukoliko je zadovoljan, za očekivati je da će se klijent i sam javiti sa novim projektom, a također je izgledno da će takve osobe posao dobiti i putem preporuka i umrežavanja. Naravno, svaki potencijalni klijent koji se javi ne mora nužno postati klijentom jer u ovom slučaju postoji mogućnost izbora ukoliko klijent ima velike zahtjeve i isti ne odgovara načinu rada na koji digitalni nomad funkcionira. Upravo na taj način funkcionira već spomenuta gig ekonomija.

Ukoliko je proces pronalaska poslova na ovaj način dugotrajan, pogotovo ako se radi o početnicima, od velikog značaja biti će i brojne konferencije, događaji i festivali na kojima se sastaju digitalni nomadi iz svih zemalja, a koji također omogućuju

³² Kostanić, A. (2018.) *Puna kuća digitalnog nomadstva: Prvi Digitalni Nomadi otkrili što su mitovi, a što istina o radu na daljinu* <https://www.netokracija.com/prvi-digitalni-nomadi-meetup-146369> (pristupljeno 13. ožujka 2020.)

dogovaranje različitih suradnji zbog velikog broja ljudi koji rade isti posao i imaju ista uvjerenja.

Na ovakvim mjestima atmosfera je opuštenija, ljudi su otvoreniji i svi se nalaze na istom mjestu iz istog razloga, što zbližava ljude i pruža razne mogućnosti, posebno onima koji su tek ušli u svijet digitalnog nomadstva.

Ako je osoba već dobro pozicionirana kao digitalni nomad, postoji još nekoliko načina na koje će zarađivati osim samih suradnji i rada na projektima. Digitalni nomadi često se koriste kao „sredstvo“ oglašavanja. Marke ili turističke zajednice plaćaju digitalne nomade za promociju njihovih marki ili turističkih odredišta, a istovremeno im pružaju mogućnost korištenja proizvoda ili ljetovanja i slično. To je dobar način i za vlastitu promociju, a i za dodatnu zaradu.

Mnogi misle da je posao digitalnih nomada jednostavan i da oni ništa ne rade, samo uživaju, no to nije istina. Način na koji digitalni nomadi putuju razlikuje se od putovanja na nekoliko dana u svrhu odmora i uživanja. Radno vrijeme zna nekada trajati puno više nego što bi to bilo u uredu, pa se nekoliko dana nalaze samo za računalom daleko od događaja i zabave. A i činjenica da posao mora biti odrađen bez obzira što se osoba nalazi na drugom kraju svijeta sa toliko novih stvari koje želi doživjeti, često zna stvoriti osjećaj tereta. Važno je znati od početka što digitalno nomadstvo znači i želi li osoba živjeti takvim stilom života.

4.5 Prednosti zapošljavanja digitalnih nomada

Kada je riječ o poduzećima koja zapošljavaju digitalne nomade, nije tajna da su koristi koje dobivaju velike. Za one koji su voljni zaposliti digitalne nomade, niz je prednosti koje će opravdati i potaknuti odluku o tome, iako postoje i određeni izazovi vezani uz zapošljavanje i upravljanje zaposlenicima koji rade na daljinu.

Promjena korporativnog pogleda na rad na daljinu je također pokretač rasta digitalnih nomada. Poslodavci su odgovorni za puno papirologije i zakonitosti, pa je ponekad jednostavno unajmiti nekoga za projekt, a nakon toga i omogućiti mu više posla ako dobro odradi zadatke koje dobije.

Mlađe generacije danas na posao gledaju drugačije, ta definicija se mijenja. Način života i rada postaje drugačiji pa je razumno prilagoditi se, bilo to od strane poslodavca ili zaposlenika.

Ljudi su danas usredotočeni više na ravnotežu posla i života i ne žele raditi od 9 do 17, odnosno teže poslovima u kojima su fleksibilni i imaju mogućnost sami odlučivati o svom radnom danu i vremenu koje će utrošiti na obavljanje poslovnih zadataka.³³ Više se žele fokusirati na privatni život, odnosno napraviti ravnotežu kako bi zadovoljili sve strane. To se pokazalo učinkovitim, radnici su zadovoljniji, posao obavljaju sa više entuzijazma, a rezultati su isti ili čak i bolji nego kada se radi u uredu.

Kako bi poduzeće zapošljavalo digitalne nomade i prihvatilo njihov način rada, često treba promijeniti način upravljanja ljudima. Oni i dalje moraju upravljati pojedincima, ali na nešto drugačiji način koristeći tehnologije za redovite kontakte. Komunikacija je ključna u radu sa digitalnim nomadima, pa treba pribaviti alate koji će u tome pomoći i naravno omogućiti edukaciju svima onima koji nemaju iskustva sa korištenjem istih. Zaposlenike od početka treba upoznati sa načinom i uvjetima rada.

Mnogo poduzeća ima uobičajenu praksu i navike koje je teško promijeniti. Ukoliko se odluče raditi sa digitalnim nomadima, često će se morati prilagoditi osim novom načinu rada i mogućoj vremenskoj razlici ukoliko zaposle nekoga tko se nalazi na drugoj strani svijeta. Također će morati koristiti i drugi jezik koji je najčešće engleski no i to nekome može biti otežavajuća okolnost. Uz to, ako ljudima koji su do sada radili u uredu omoguće rad od kuće, trebaju biti sigurni da svaki radnik ima sredstva za rad na daljinu, a ukoliko to nema, omogućiti im i učiniti dostupnim sve kako bi mogli odraditi posao korektno i na vrijeme. Poduzeće također mora riješiti pitanje poreza ukoliko stalni zaposlenik radi kao digitalni nomad, te plaćanje preko granica, hoće li to biti putem PayPal-a ili na neki drugi način.

No, bez obzira na sve izazove realnost je da se zapošljavanje digitalnih nomada u velikom broju slučajeva pokazalo pozitivnim i da su poslovi koji su obavljali digitalni nomadi bili učinkoviti i korektno odrađeni i da su donijeli sljedeće prednosti i mogućnosti poduzeću.

³³ O'Brien, S. (2019.) *The Rise of the Digital Nomad: How Large Enterprises Are Benefiting from Remote Workers* [https://www.ringcentral.co.uk/blog/the-rise-of-the-digital-nomad/#Why is Digital Nomadism so Popular](https://www.ringcentral.co.uk/blog/the-rise-of-the-digital-nomad/#Why%20is%20Digital%20Nomadism%20so%20Popular) (pristupljeno 29. svibanj 2020.)

Prednosti uključuju:³⁴

1. Veća razina produktivnosti

Timovi i radnici koji rade od kuće postižu više posla za manje vremena. Brže odrađuju veliki dio posla, često se dogovori i odluke donose brže. Također, ne moraju putovati na posao da bi dovršili zadatak, mogu ga obaviti u bilo koje doba dana koje najprikladnije njihovom načinu rada i mogućnostima.

Istraživanja su pokazala i da je veliki broj radnika koji rade na daljinu, spreman uložiti dodatne sate kako bi dovršili posao. Time si često omogućuju više slobodnog vremena u tijekom dana, pa čak i u nekoliko narednih dana, a i poslodavci su zadovoljniji kada dobiju na vrijeme odrađene zadatke.

Danas je puno lakše komunicirati i raditi na daljinu zahvaljujući svim online alatima i uređajima koje imamo na raspolaganju, te naravno sveprisutnosti Interneta. To što radnik nije fizički prisutan u uredu, ne bi trebalo imati nikakvog negativnog utjecaja na kvalitetu obavljanja posla u sve većem broju industrija, već upravo suprotno. Ako poslodavac ponudi radniku da radi na daljinu, to može pozitivno utjecati na njegov rad tako što će se više angažirati i uložiti više truda u posao koji obavlja.

2. Veća baza talenata

Ako su poslodavci fokusirani samo na angažiranje lokalnih radnika, onda su mogućnosti pronalaženja talenata ograničene zbog manjeg kruga ljudi, sposobnosti i mogućnosti koje pružaju. Zahvaljujući Internetu poslodavci se ne moraju ograničavati lokacijom kada tragaju za stručnjacima iz određenog područja koji će im donijeti bogatstvo međunarodnog znanja. Dakle, imaju privilegiju odabrati najbolje od onoga što svijet nudi i veća je mogućnost da će pronaći stručnjaka potrebnih vještina koji će im odgovarati za obavljanje poslova. To je posebno važno za organizacije koje se bore sa nedostatkom i pronalaskom radnika određenih vještina. Danas je vjerojatnije da će veći broj ljudi htjeti raditi za tvrtku koja pruža mogućnost rada na daljinu, nego za tvrtku koja ima radno vrijeme od 9 do 17.

³⁴ O'Brien, S. (2019.) *The Rise of the Digital Nomad: How Large Enterprises Are Benefiting from Remote Workers* <https://www.ringcentral.co.uk/blog/the-rise-of-the-digital-nomad/#Why-is-Digital-Nomadism-so-Popular> (pristupljeno 29. svibanj 2020.)

3. Niži troškovi

Poslodavci se ne moraju brinuti oko unajmljivanja skupog prostora, kupovine tehnologije i uređenja uredskog prostora. Digitalni nomadi stvaraju vlastite urede, rade iz coworking ili coliving prostora ili jednostavno koriste kafiće, plaže i druge prostore kao prostore za rad.

Na taj način poslodavci minimiziraju troškove, pa zahvaljujući tome radnici mogu dobiti veću plaću ili određena novčana sredstva za potrebnu opremu i slično. Istraživanja pokazuju i da se radnici koji rade na daljinu duže zadržavaju kod istog poslodavca pa isti ne moraju trošiti novac na regrutaciju i edukacije.

4. Radnici na daljinu sretniji su i zadovoljniji

Brojna istraživanja pokazuju da različiti aspekti rada od kuće utječu na mentalno i fizičko zdravlje zaposlenika. Mogu si posložiti posao i život kako njima najbolje odgovara što potiče sreću, zadovoljstvo i motivaciju, a to dovodi do boljih rezultata.³⁵

U velikim gradovima radnici provode puno vremena putujući na posao što često rezultira negativnim raspoloženjem. Digitalni nomadi štede puno vremena koje mogu iskoristiti na odrađivanje dijela posla ili privatne potrebe, što pozitivno utječe na njihovo raspoloženje, razinu stresa, pa tako i na efikasnost rada.

U godinama koje dolaze, i dalje će se vidjeti više digitalnih nomada u svijetu, osnaženi alatima za produktivnost, objedinjenu komunikaciju i suradnju.

³⁵ Gložić Meter, I. (2019.) *Zašto sve više poslodavaca traži radnike koji rade 'remotely', tj. na daljinu?* <https://narancablog.com/2019/06/21/zasto-sve-vise-poslodavaca-trazi-radnike-koji-rade-remotely-tj-na-daljinu/> (pristupljeno 30. travnja 2020.)

4.6 Zanimanja digitalnih nomada

Digitalno nomadstvo počelo se razvijati kako se sve više počela razvijati tehnologija i digitalni način poslovanja. Sve se preselilo na računala i mobitele, danas gotovo svi većinu vremena provode na mobilnim uređajima, računalima i slično, i uz samo nekoliko klikova moguće je upravljanje i obavljanje puno stvari. S obzirom na to uopće ne čudi da su se i poslovi počeli obavljati digitalno.

U svijetu sve više raste potražnja za radnicima na daljinu koji rade od doma ili bilo kojeg drugog mjesta koje im odgovara više od klasičnog ureda. Sukladno tome, sve više je i poslova koji se mogu odrađivati na taj način, a sve je više i onih koji daju prednost ovakvom načinu rada. Izbor poslova poprilično je velik zahvaljujući Internetu, pogotovo ako je riječ o novim industrijama.

Pa tako osim fleksibilnosti i slobode, razlozi zašto ljudi žele raditi kao digitalni nomadi, još su i nedostatak kreativnosti koji nastaje pod utjecajem svakodnevnog druženja sa istim ljudima i svakodnevnih odlazaka u isti ured, te mogućnost putovanja i upoznavanja različitih mjesta i ljudi koji rade isti ili sličan posao i funkcioniraju na isti način.

Digitalni nomadi, freelanceri koji rade sami za sebe često mogu raditi kombinirati više poslova odjednom, odnosno mogu se baviti različitim zadacima i poslovima za koje su sposobni i imaju potrebno znanje i vještine. Rad na nekoliko poslova i projekata je prednost, s obzirom da nisu ograničeni isključivo na jednu vrstu posla, odnosno jednu nišu, kao što je npr. slučaj kod rada u uredu. No s druge strane to donosi veću odgovornost i manjak vremena s obzirom da se u slučaju samostalnog zaposlenja često uzme više posla nego što osoba sama može odraditi, pa se umjesto odmora i provođenja vremena sa društvom i obitelji, radi više nego što se radi u uredu.

S toga, ukoliko je osoba stručnjak u nečemu i odluči živjeti kao digitalni nomad, preporučljivo je prihvaćati poslove u skladu sa mogućnostima i odraditi ih u dogovorenom roku, kada već postoji „mogućnost biranja“, ukoliko osoba radi sama za sebe i sama sebi diktira tempo.

Tako odrađeni poslovi će se puno više cijeliti jer će posao biti obavljen kako treba, a samim time veća je mogućnost za dobivanje preporuka i mogućnosti rada na novim projektima od istog tog klijenta koji će možda nagraditi dobro obavljen posao svaki sljedeći puta, što pruža puno novih mogućnosti i klijenata.

Tako se pojavljuju novi poslovi, nešto drugačiji od onih koji su dobro poznati svima, a kojima se digitalni nomadi mogu baviti, upravo jer zahtijevaju samo računalo i spajanje na Internet i naravno potrebno znanje. Tu se većinom radi o intelektualnim uslugama kao što su programiranje, prevođenje, dizajniranje, educiranje i slično.

U nastavku slijede samo neka od novih poznatih ili manje poznatih zanimanja koja se mogu obavljati iz udobnosti doma ili sa nekih udaljenih ili manje udaljenih lokacija, izbor je na samom pojedincu.

4.6.1 Content kreator ili Social media manager

Definitivno transparentan primjer zanimanja digitalnih nomada koje je danas jako traženo s obzirom da se poduzeća rijetko imaju vremena baviti društvenim mrežama zbog čega zapošljavaju osobe koje će kreirati sadržaj umjesto njih.

Dakle, riječ je o stvaranju sadržaja na društvenim mrežama i vođenju istih. Poduzeća često misle da nema nekog učinka, odnosno da im je važnije vrijeme koje će uložiti negdje drugdje nego u vođenje društvenih mreža, stoga im je lakše zaposliti nekoga tko će svu pažnju usmjeriti ka tome i to obaviti na što bolji način.

Osobe koje žele raditi ovaj posao moraju biti kreativne, analitične i moraju imati afinitete prema društvenim mrežama. Sadržaj se može stvarati u foto, video ili tekstualnom obliku. Za ovakvu vrstu posla, ukoliko se osoba odluči na samostalno poslovanje, preporuka je pokretanje vlastitog bloga na kojemu će se stvarati sadržaj, što je dobar način osobnog brendinga s obzirom da se prilikom vođenja društvenih mreža cijeni i traži kvalitetan sadržaj koji će privući potencijalne kupce, a i klijente, pa je svakako prednost vidjeti blog koji sadrži navedene značajke.

4.6.2 Konzultant

Konzultant je osoba koja savjetuje kompanije i individualce, odnosno prodaje svoje intelektualne usluge u područjima u kojima je stručan. To su najčešće savjeti koji se tiču digitalnog poslovanja, brendinga, komunikacija... Karakteristike koje konzultant treba imati su svakako otvorenost, komunikativnost, treba znati razgovarati i izražavati se te prilagoditi rječnik osobama koje nisu upoznate sa stručnim pojmovima, a uz sve to mora biti i dobar slušatelj, što je možda i najvažnije. Da bi dobro odradio posao, mora razumjeti što mu se priča jer u suprotnom neće moći dati dobar savjet i rješenje.

4.6.3 Dizajner

Dizajneri su među prvima krenuli raditi na ovakav način. Komunikacija sa klijentom se vrši digitalno gdje recimo dizajner interijera dobije fotografije prostora i nacрте, te ostatak posla obavlja online putem. Što znači da se sve može obaviti gdje god se osoba nalazila, a isto vrijedi i za grafički ili industrijski dizajn.

4.6.4 Virtualni asistent

Virtualni asistent je osoba koja radi bilo što za neko poduzeće – administraciju, vođenje računa, odgovaranje na mailove, vođenje društvenih mreža, editiranje i ostale popratne aktivnosti u poslovanju koje se mogu raditi na daljinu. Ovo može biti jedan od prvih poslova za one koji se žele okušati u vodama digitalnog nomadstva s obzirom da nije potrebno puno iskustva i znanja za početak. No ovaj posao je zahtjevan, dinamičan i odgovora, pa je potrebna dobra organiziranost i dobro poznavanje klijenta za kojeg se radi.

4.6.5 Kreativac – Copywriter

Još jedno od zanimanja novog doba. Copywriteri ili kreativci su osobe koje osmišljavaju koncepte reklama, osmišljavaju slogane i scenarije, uređuju i vode blogove, pišu e-knjige, objave na društvenim mrežama, studije slučaja, recenzije proizvoda, objave za tisak, *newslettere*, biografije, prezentacije, rade na komunikacijskoj i brand strategiji i sl. Osobe koje su kreativne, maštovite, vole pisati, analizirati i slično, a uz to dobro poznaju marketing i poslovanje, suvremene trendove i zbivanja, stvorene su za ovaj posao. Cilj svakog copywritera je ispričati dobru priču kako bi se ponudio kvalitetan sadržaj, na način da se zainteresira, informira i educira čitatelje/slušatelje, odnosno

kupce. Za njih je iznimno važno da mogu raditi sa bilo kojeg mjesta na kojemu se osjećaju dobro i koji potiče njihovu kreativnost kako bi posao obavili na što bolji mogući način. Bitno je pronaći motivaciju i nešto što će potaknuti na razmišljanje i kreativnost osobe. To je uredu nešto teže s obzirom da je svaki dan isti, kao i okruženje i prizori koji stoje ispred osobe dok radi u uredu.

Jako je puno zanimanja kojima se digitalni nomadi mogu baviti. Neka zanimanja su potpuno nova, no ima i puno onih koje poznajemo u „starom“ obliku, a koja se mogu u potpunosti premjestiti na online svijet. Neki takvi poslovi su još i – posao trenera, nutricionisti, agenti putovanja, planeri i slično. Mogućnosti je bezbroj, samo treba osmisliti dobru strategiju i biti aktivan, te raditi na osobnom brendu ili brendu poslovanja proizvodnjom i plasiranjem kvalitetnog sadržaja.

4.7 Destinacije digitalnih nomada

Zašto su baš neke lokacije idealne za digitalne nomade? Razlog tome su većinom niski troškovi života i kvalitetan pristup Internetu. To su većinom egzotične lokacije, koje osim navedenih razloga, karakterizira i pogodna klima. Nomadi često vole „pobjeći“ na takve lokacije kada je npr. u Hrvatskoj zima. Neke od popularnih destinacija su Tajland, Kolumbija, Meksiko, Bali... Dolaskom na ovakve lokacije, digitalni nomadi prilagođavaju se životu lokalnog stanovništva, ne žive kao turisti, zbog čega si većinom i mogu priuštiti takav život.

Na Tajlandu postoji nekoliko lokacija koje digitalni nomadi posebno vole posjećivati. Jedna od njih je Chiang Mai koji se nalazi na jugoistoku Azije. Popularan je jer je jeftin, obiluje atrakcijama i ukusnim jelima te coworking prostorima gdje se digitalni nomadi nalaze i odrađuju svoj posao. Mještani su ljubazni i poštuju druge narode, što olakšava snalaženje i upoznavanje načina života. Kada je hrana u pitanju, svatko može pronaći ono što mu odgovara, od lokalne do zapadnjačke hrane. Kartice za mobitel uz Internet sa dobrom brzinom i stabilnošću jeftine su, što znači sigurnost mogućnosti spajanja na Internet na svakom koraku. Prijevoz je lako dostupan, na svakom koraku nalaze se tuktuk prijevozna sredstva, taksi i kombi sa povoljnim cijenama. Osim toga moguće je iznajmiti motocikl i automobil, uz posjedovanje međunarodne vozačke i ukoliko osoba misli da može voziti s obzirom na drugačija pravila u vožnji jer se vozi lijevom stranom.

Chiang Mai također pruža i mogućnost za zabavu i relaksaciju. Tu su tečajevi joge, satovi kuhanja tajlandske hrane, jednodnevni izleti i slično, što je dosta bitno za digitalne nomade jer im se pruža mogućnost upoznavanja drugih ljudi. Tako je Chiang Mai zbog svih mogućnosti koje nudi, dobra početna lokacija za digitalne nomade.

Osim Tajlanda, popularna destinacija je i Indonezija, isključivo Bali koji je također privlačan zbog divne prirode. Tamo je moguće vidjeti gotovo više zapadnjaka nego Balijaca. No činjenica je da je Bali postao „kliše“ kada su u pitanju digitalni nomadi. Tako su mještani na Baliju u potpunosti naviknuti na strance, jako su ljubazni i pomoći će sa preporukama i savjetima. U ovom slučaju, lokalnu autentičnu hranu nešto je teže pronaći, pa i za to treba potražiti preporuku lokalnog stanovništva. Osim standardnih smještaja, Bali obiluje luksuznim vilama i kućama za odmor koje i nisu tako skupe, a pružaju predivan pogled i ugođaj koji dobro dođe digitalnim nomadima tijekom obavljanja posla, ukoliko si naravno mogu to priuštiti. Kafići su puni digitalnih nomada koji rade na svojim prijenosnim računalima, a coworking prostori sve više počinju rasti. Internet je stabilan, iako zna biti nešto sporiji. Na Baliju je promet nešto nesigurniji, ceste su loše pa se ne preporučuje iznajmljivanje motocikla, no zato je tu taksi motocikl koji prevozi za jako malo novca. Što se tiče zabave, surfanje je jako popularno. Tu su i satovi joge, obilasci slapova, otoka i ostalih izleta koji su odlična mogućnost za upoznavanje ljudi i druženje.

Osim navedenih lokacija, jedna od najnaprednijih digitalnih zemalja je i Estonija, a sve privlačniji postaje i Cipar, Europska država, gdje su niski porezi, lijep krajolik i pogodna klima, te niski životni troškovi, zbog čega im raste nomadska zajednica.³⁶

Estonija je nešto drugačija od prethodno navedenih zemalja, no prihvatljivija je i postaje sve popularnije odredište za digitalne nomade. Mala je zemlja u kojoj su ljudi prijateljski nastrojeni, a engleski jezik je jako rasprostranjen pa je i komunikacija lakša. Grad Tallinn je posebno popularan, gdje je moguće sresti puno ambicioznih ljudi koji rade na inovativnim projektima. Estonija je proglašena jednom od digitalno najnaprednijih, pa povezivanje sa Internetom ne bi trebalo biti problem.

³⁶ Larsson, J. (2020.) *Living in Cyprus – 8 Reasons To Move Here (Entrepreneur Perspective)* <https://johanneslarsson.com/living-in-cyprus-8-reasons-to-move-here-entrepreneur-perspective/> (pristupljeno 13. ožujka 2020.)

Negativna stvar je što ima puno krađa i droge, no bitno je biti oprezan gdje god se nalazili, pa i u vlastitom gradu. Nešto je teže pronaći smještaj, no cijene su prihvatljive. Obroci su poprilično skupi, pa se preporučuje pronaći stan sa kuhinjom u kojemu osoba sama može kuhati. U gradu Tallinnu gotovo svugdje se može doći pješice, a ima puno parkova i površina na kojima se može odmarati, pa čak i raditi.

Kao zemlja sa revolucionarnim inicijativama vezanim za digitalno poslovanje, Estonija je prva ponudila e-prebivalište još 2014. godine u suradnji sa tvrtkom za posredovanje – Jobbatical. Službena web stranice e-rezidencije potiče freelancere, start-up tvrtke i digitalne nomada da se prijave za provođenje vremena, odnosno poslovanje u zemlji.³⁷ Digitalna viza omogućuje digitalnim nomadima da rade i putuju u Estoniju tijekom cijele godine. Također, omogućuje i pristup Schengenskom području (zoni koja obuhvaća države koje su službeno ukinule putovnicu), čineći tako dostupnim putovanje u druge države članice EU do 90 dana.³⁸ No mnogima ipak ne odgovara posjedovanje digitalne vize zbog toga što onda podliježu estonskim socijalnim porezima, pa se često odlučuju na registraciju posla u svojoj zemlji.³⁹

Mnogi digitalni nomadi obično putuju na turističku vizu. Tehnički, rad u zemlji na turističku vizu je ilegalan, no u većini zemalja sve dok je nomad diskretan i ne oduzima posao lokalnoj osobi, vlasti im „dopuštaju“ rad.

Privlačni gradovi za digitalne nomade, no sa nešto većim životnim troškovima su i Oslo i Singapur.

³⁷ Muzdybaeva, M. (2020.) *Estonia greenlights new dedicated visa for digital nomads* <https://www.calvertjournal.com/articles/show/11596/estonia-welcomes-digital-nomad-visa> (pristupljeno 20. ožujka 2020.)

³⁸ Brett, C. (2018.) *Estonia plans its Digital Nomad Visa* <https://www.enterprisetimes.co.uk/2018/02/27/estonia-plans-digital-nomad-visa/> (pristupljeno 20. ožujka 2020.)

³⁹ *Digital nomads: 7 reasons for smart company* (2019.) https://korporatio.com/2019/02/15/for-the-digital-nomads-community-7-reasons-why-start-a-blockchain-smart-company/?gclid=EAlaIQobChMlu4iZyLT_5wIVGPIRCh0QSgRoEAAAYASAAEgKnZfD_BwE (pristupljeno 20. ožujka 2020.)

Singapur, kao jedno od azijskih financijskih tehnoloških startup centara, pruža nekoliko sjajnih tehnoloških inkubatora. U Singapuru je lako biti digitalni nomad s obzirom da ima jako puno coworking prostora, organiziranih druženja i kafića u kojima digitalni nomadi obavljaju svoj posao uz brz Internet, a komunikacija je jako dobra s obzirom da im je engleski nacionalni jezik uz jedan od tri njihova jezika. Javni prijevoz je jako dobro reguliran, a zračna luka nudi jeftine letove prema drugim dijelovima Azije. Stopa kriminala i zločina je jako niska, zbog čega je Singapur sigurna destinacija. No problem je u tome što je jako skup grad, čak jedan od najskupljih na svijetu i za mještane i posjetitelje.

Sve popularnija destinacija postaje i Hrvatska, zbog niskih troškova života za zapadnjačke prilike, divne arhitekture, te sigurnih mjesta sa dobrim wifi-em. Osim toga, sve je više prostora dostupnih za digitalne nomade i freelancere, posebno u Dalmaciji koja privlači sve veći broj istih zbog pogodne klime, predivne obale i mora. Uz Dalmaciju tu su još i Istra koju se nastoji brendirati kao IT destinaciju, te Zagreb zbog sve većeg broja prostora za rad.

Za digitalne nomade organizira se jako puno konferencija, događaja i grupnih putovanja diljem svijeta. Jedan takav je Freedom X Fest – Bali, prvi festival na otvorenom koji slavi slobodu i ljudski potencijal. To je festival za nomade koji žele učiti, spojiti se sa sebi sličnima i dobiti inspiraciju od istih. Neke od zanimljivijih su i konferencija na Atlantskom oceanu, na kruzeru – Nomad Cruise (od St. Marteen do Lisbona), putovanje kamperom – Camper Retreats, gdje nekoliko freelancera i digitalnih nomada putuje 14 dana paralelno radeći i posjećujući različite događaje i aktivnosti, te putovanje vlakom – Nomad Train, također putovanje sa ostalim digitalnim nomadima radeći na različitim destinacijama i coworking prostorima.⁴⁰ Sudjelovanje na ovakvim konferencijama i događajima poprilično je skupo, no jasno je da pružaju jako puno novih iskustava i poznanstava, koja mogu pridonijeti uspjehu u daljnjem poslovanju.

⁴⁰ Vincej, V. (2020.) *15 top digital nomad retreats, conferences, events – [2020]* <http://www.travelinglifestyle.net/top-events-for-digital-nomads/> (pristupljeno 21. ožujka 2020.)

4.7.1 Plaćanje poreza

Situacija vezana uz poreze i bankarstvo nešto je kompliciranija. Odlaskom na drugi kraj svijeta ili u državu u blizini kako bi radili i zarađivali novac, sa sobom nosi i pravila i zakone koje treba poštivati. Postoji puno opcija na koji način se nositi sa time. Potrebno je iz svake zemlje izvući ono najbolje kako bi boravak i rad bio što ugodniji. Takav koncept naziva se 'Teorija zastave' ili pristup 'Pet zastava'.

Osnova Teorije zastave je u tome da je svaka zemlja različita, odnosno svatko ima svoja pravila i propise, pa tako i svaka od njih ima različite prednosti. Neka mjesta su idealna kao prebivalište, neka za osnivanje tvrtke, a druga pak imaju siguran bankarski sustav. Tako svaki puta kada digitalni nomad dođe u neku zemlju, zastavicom „označi“ područje i diversificira se prema geografskim čimbenicima, financijama, zakonu, načinu života, porezima, poslovanju...

Postavlja se pitanje je li moguće izbjeći plaćanje poreza, a odgovor je da može. Recimo da je neka osoba državljanin Njemačke, ali ima prebivalište u Maleziji, no većinu vremena provodi na Tajlandu na turističku vizu. Bankovni račun ima na Otoku Man, samozaposlena je i novac zarađuje u Hong Kongu. Ta osoba ne mora plaćati porez u Njemačkoj jer se unatoč putovnici smatra nerezidentom. U Maleziji također ne mora plaćati porez jer tamo zapravo ne živi. Tajland je neće oporezivati jer joj prihodi dolaze iz druge zemlje. Dakle, u ovom slučaju osoba ne mora plaćati porez na dohodak nigdje u svijetu.

Sukladno tome, koncept življenja po Teoriji zastave da bi osoba izbjegla plaćanje poreza je sljedeći:⁴¹

1. Napustiti zemlju u kojoj osoba ima državljanstvo (službeno postati nerezidentom)
2. Steći novo legalno prebivalište u zemlji koja ne oporezuje inozemni dohodak (npr. Panama, Paragvaj ili Malezija)
3. Odabrati drugu zemlju teritorijalnog oporezivanja u kojoj će se registrirati offshore poslovanje (npr. Singapur ili Hong Kong)
4. Premjestiti imovinu

⁴¹ Mai, D. (2019.) *Digital Nomad Taxation: What You Need to Know*
<https://www.digitalnomadsoul.com/the-flag-theory/> (pristupljeno 29. svibanj 2020.)

5. Putovati u porezno prihvatljive zemlje koje imaju visoku kvalitetu i niske troškove života

No to nije jednostavno kako se čini. Većina zemalja je strogo regulirana po tom pitanju, zbog čega treba paziti i dobro promotriti koje su karakteristike zemalja koje se želi posjetiti.

Zemlje koje su najpogodnije kada su u pitanju porezi:⁴²

- a) zemlje koje nemaju poreze na dohodak – Bahami, Monako, Belize
- b) zemlje s niskim porezom na dohodak – Guatemala, Gruzija, Nikaragva, Kostarika
- c) porezne zemlje – zemlje u kojima se može raditi uz turističku vizu. Budući da se time stiče status turista, ne mora se plaćati porez. Tehnički nije dopušteno raditi na turističkim vizama, no mnoge zemlje su uredi sa time i neće oporezivati. To su Tajland, Indonezija i Vijetnam

Pitanje oko poreza jako je komplicirano i predlaže se dobra provjera i informiranje. Na raspolaganju su različite grupe gdje se mogu dobiti odgovori, a najbolje je potražiti stručni savjet.

⁴² Mai, D. (2019.) *Digital Nomad Taxation: What You Need to Know*
<https://www.digitalnomadsoul.com/the-flag-theory/> (pristupljeno 29. svibanj 2020.)

5. COWORKING VS COLIVING PROSTORI

Co-working, co-living i ostalo *co-*, iznimno je korisno svakom digitalnom nomadu koji se nađe u novom gradu, regiji, državi.⁴³

Iz tog razloga razvile su se web stranice koje omogućuju pronalazak coworking i coliving prostora, odnosno gradova koji imaju takve prostore i sve pojedinosti o istima. Jedna takva stranica je WeWork⁴⁴ koja pruža dostupnost prostora na čak 649 lokacija u 113 gradova.

5.1 Coworking prostori

Coworking pokret je krenuo oko 2005. u San Franciscu kada je nekolicina ljudi ostala bez stalnog posla i kada su počeli održavati susrete koje su zvali 'jelly sessionima'. Počeli su raditi u kafićima i shvatili su da je to dobro sa socijalnog aspekta jer se smanjio taj osjećaj izoliranosti, ali nalaziti se s klijentima u kafiću, nije ostavljalo profesionalan dojam. Tako je iz čiste potrebe nastao prvi coworking prostor 'Hat Factory' koji je osnovao Brad Neuberg iz San Franciscu, a datum njegova otvaranja, 9. kolovoza, slavi se kao međunarodni dan coworkinga. Inače, termin 'coworking' skovao je Bernie DeKoven 1999. za opis suradničkog rada podržanog računalima i tadašnjom tehnologijom.⁴⁵

Coworking postaje sve popularniji oblik poduzetništva. Mnogi kreativci i tvrtke iz različitih industrija na jednom mjestu mogu izmjenjivati iskustva, a uz to i uštedjeti jer ne moraju iznajmljivati uredski prostor sa kojim moraju plaćati i režije i dodatne naknade.

Mnogima je jedan od razloga zašto žele raditi kao digitalni nomadi upravo i taj što se puno bolje fokusiraju na rad kada su izvan ureda i kada nemaju obavezu odlaska u ured u kojemu provode svaki dan i svaki dan im je tako reći isti. Iz tog razloga, stvoreni su coworking prostori koji nisu u vlasništvu jedne tvrtke koja tamo sakuplja isključivo zaposlenike koji rade za njih. To su prostori koji omogućuju svima ostalima -

⁴³ Kostanić, A. (2018.) *Puna kuća digitalnog nomadstva: Prvi Digitalni Nomadi otkrili što su mitovi, a što istina o radu na daljinu* <https://www.netokracija.com/prvi-digitalni-nomadi-meetup-146369> (pristupljeno 13. ožujka 2020.)

⁴⁴ We Work <https://www.wework.com/> (pristupljeno 18. travnja 2020.)

⁴⁵ Coworking (2018.) <https://plaviured.hr/coworking/> (pristupljeno 30. travnja 2020.)

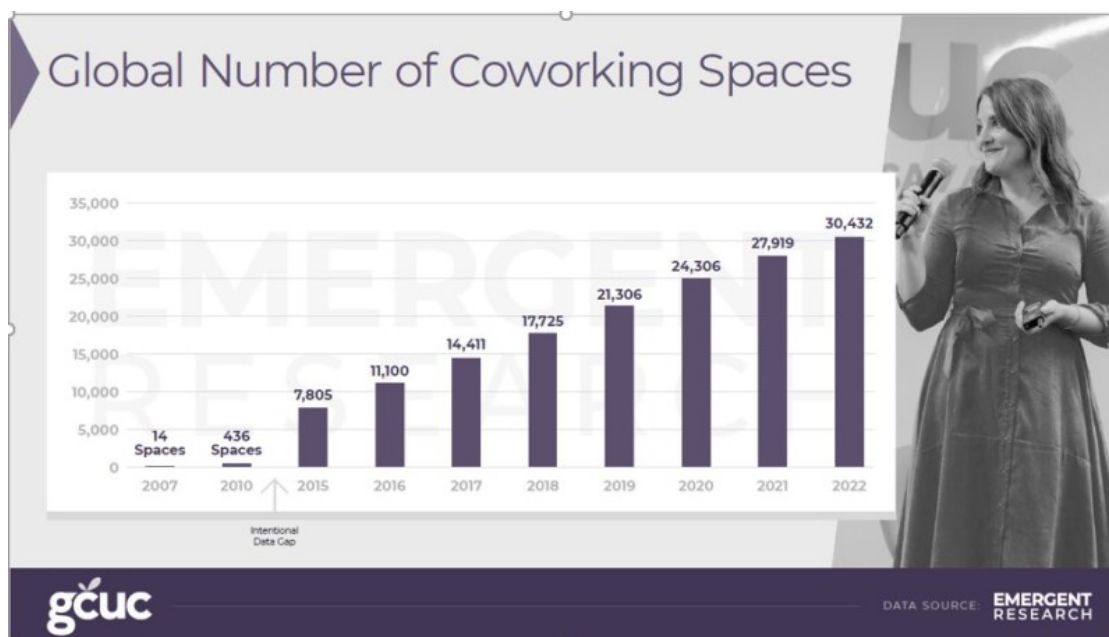
freelancerima, digitalnim nomadima, startup-ovima i onima koji za svoj rad koriste računalo, a koji svoj posao ne moraju obavljati iz ureda poduzeća u kojemu rade. Takvi prostori prilagođeni su kako bi motivirali, nadahnuli i omogućili koncentraciju na posao, bez distrakcija, a uz to kod članova se eliminira osjećaj izoliranosti. Potiče se produktivnost, kreativnost, razbijanje negativnih rutina, dinamičnost. Omogućuju upoznavanja sa ljudima koji funkcioniraju na isti način ili čak rade u istim industrijama, što može dovesti do suradnji, transfera znanja i vještina, a uz to se nudi još mnoštvo mogućnosti i aktivnosti unutar jednog takvog prostora. Korisnicima se pruža cijelo iskustvo koje im omogućuje uz rad i upoznavanje potencijalnih partnera i suradnika, te učenje novih stvari i napredovanje.

Rasprostranjenost coworking prostora u svijetu je velika, posebno u zemljama koje imaju što ponuditi neovisnim radnicima, kao što su niski troškovi života, pogodna klima i slično. U Hrvatskoj je također broj coworking prostora u porastu, kako raste broj onih koji dolaze raditi, a uz to i iskoristiti sve prednosti koje im Hrvatska nudi. Coworking Croatia je komunikacijska platforma koja može osigurati pogodnosti koje coworking prostor i zajednica nude.

GCUC⁴⁶ organizacija predstavila je podatke i mogući rast coworking prostora i članova na globalnoj razini tijekom 5 godina, u razdoblju od 2017. do 2022. godine. Prema njihovim procjenama broj coworking prostora, na globalnoj razini, porasti će od 2017. godine sa 14.411 na 30.000 coworking prostora do 2022. godine što predstavlja prosječnu godišnju stopu rasta od 16,15%.

⁴⁶ GCUC Community <https://gcuc.co/> (pristupljeno 18. travnja 2020.)

Tablica 1. Coworking prostori na globalnoj razini

Izvor: Small Business Labs

<https://www.smallbizlabs.com/2017/12/coworkingforecast.html> (pristupljeno 21. travnja 2020.)

Pretpostavlja se da će broj članova na globalnoj razini rasti i brže nego što se to događa sa coworking prostorima. Procjena je da će broj članova narasti sa 1.74 milijuna, brojka od 2017. godine, na 5.1 milijun do 2022. godine, što je porast od 24.2%.

Tablica 2. Članovi coworking prostora na globalnoj razini

Izvor: Small Business Labs

<https://www.smallbizlabs.com/2017/12/coworkingforecast.html> (pristupljeno 21. travnja 2020.)

Razlog bržem porastu broja članova je u tome što se povećava prosječan broj kvadrata coworking prostora, pa tako i rast broja članova po četvornom metru. Prostori se sve više šire dodavanjem prostorija i članova. Tako će se i prosječan broj članova u globalnim coworking prostorima povećati sa 121 člana kako je bilo 2017. godine, na 169 članova do 2022. godine. Očekuje se da će američko i europsko coworking tržište rasti sporije od ukupne globalne stope, no i dalje bi trebalo rasti zdravom stopom od oko 15% godišnje.⁴⁷

Veliki broj je onih koji vjeruju da će u budućnosti ovakvi prostori i način na koji funkcioniraju postati potpuno uobičajeni i da će se sve više stvarati zajednice poput ovih. Iako mnogi ne razumiju ovakav način rada ili nisu spremni na nešto takvo, činjenica je da ovakva tranzicija poslova ipak ima više pozitivnih nego negativnih strana.

5.1.1 Nišni coworking prostori

Osim standardnih coworking prostora koji su dostupni svima kojima je potreban prostor za rad bez obzira na industriju u kojoj rade, sve je više i tzv. nišnih coworking prostora. To su prostori u kojima se skupljaju ljudi koji imaju iste interese i potrebe, odnosno koji rade u istoj industriji. U nišnim coworking prostorima organiziraju se još i radionice i tečajevi koji privlače sve ljubitelje takvih industrija, a sadrže razne alate, spremišta i sve što je potrebno za obavljanje nekog posla. Jedan primjer takvog coworking prostora je hrvatski Cook hub.

Prednost nišnih coworking prostora je u tome što industrije kojima je potrebno puno opreme i alata za proizvodnju i stvaranje nekih novih ideja, mogu maksimalno iskoristiti ovakav jedan prostor i suradnju sa ostatkom korisnika koji se bave istim poslovima. Ovakvi prostori jako su bitni i vrijedni za kreativce, Youtubere, fotografe i druge iz

⁴⁷ Mercado, R. (2018.) *Global Coworking Forecast: 30.000 Spaces and 5.1 Million Members by 2022* <https://www.smallbizlabs.com/2017/12/coworkingforecast.html> (pristupljeno 21. travnja 2020.)

sličnih industrija, koji bi na raspolaganju imali određenu opremu, a mogli bi organizirati i razne već spomenute tečajeve i radionice za sudionike i one koji to tek žele postati.

5.1.2 Primjer – Cook hub

Koncept coworking (suradničke, dijeljene) kuhinje nastao je u SAD-u i potom se razvio u drugim dijelovima svijeta zbog sve veće potrebe za proizvodnjom lokalnih i domaćih prehrambenih proizvoda malih proizvođača, a u nedostatku kapitala za otvaranjem vlastitih kuhinja. U Hrvatsku je ovaj koncept donijela Josipa Bračanov koja je i sama naišla na problem proizvodnje jela koje je osmislila i željela plasirati na tržište, a nije imala vlastitu profesionalnu kuhinju. Zato je u srpnju, 2016. godine otvoren Cook hub - prvo odredište za sve one koji se žele baviti proizvodnjom nekog prehrambenog proizvoda, a ne znaju od kuda bi krenuli.⁴⁸

Cook hub je dakle generički coworking prostor koji nudi kompletno rješenje za sve zainteresirane za kulinarstvo. Ovaj coworking prostor ispunjava sve specifične zahtjeve kao što su: kratkotrajno skladište, dio potrošnog materijala, profesionalni uređaji, posuđe, pribor, mjesto za otpad, pomoć pri oglašavanju i distribuciji, HACCP standard bez kojega se proizvodi ne bi mogli proizvoditi i plasirati na tržište, te još mnoge pogodnosti ovisno o paketu za koji se korisnik odluči. Naravno uvjet svemu ovome je održavanje higijene i svih standarda i propisa.

U ponudi su tri paketa, pa tako cijena ovisi o broju sati rada potrebnih korisniku. Prvi paket je za one kojima je to recimo samo hobi – 44 sata mjesečno, srednji paket ima 88 sati, a oni koji se stvarno time žele baviti imaju 176 sati mjesečno na raspolaganju i to mogu kombinirati prema potrebama. Da ne bi došlo do gužve u kuhinji, postoji i raspored, istodobno kuhati mogu najviše 4 osobe. Ono što je obavezno, korisnici moraju biti registrirani kao poduzeće, zadruga ili udruga, trebaju imati sanitarnu iskaznicu prije ulaska u kuhinju.⁴⁹ No postoji mogućnosti i za fizičke osobe u dogovoru sa Cook hub-om. Za nabavku namirnica i prodaju proizvoda klijenti se moraju sami pobrinuti, a od strane Cook hub-a nudi se podrška prilikom oglašavanja.

⁴⁸ Cook hub <https://cookhub.hr/> (pristupljeno 20. travnja 2020.)

⁴⁹ Cook hub: prva coworking kuhinja u Hrvatskoj (2019.) <https://www.pekarskiglasnik.com/slasticarstvo-2/512-cook-hub-prva-coworking-kuhinja-u-hrvatskoj> (pristupljeno 30. travnja 2020.)

Cook hub radi od 7 do 20 sati ili po dogovoru, tako da je na korisnicima koliko na dan žele raditi i hoće li to biti svaki dan.

Osim ovog Cook hub-a koji trenutno djeluje, cilj im je proširiti se i u druge gradove i okolne zemlje, te otvoriti još nekoliko velikih specijaliziranih prostora – jedan za cateringe, jedan za slastičarske proizvode, jedan za pekarske proizvode itd.

5.1.3 Primjer – ImpactHub

ImpactHub⁵⁰ nalazi se u Zagrebu, namijenjen je zajednici raznolikih pojedinaca, različitih struka, poduzetnika, nezavisnih profesionalaca, pojedinaca i organizacija kojima je zajedničko rad na dobrim, zanimljivim i potrebnim idejama i pothvatima. Prostor tako koriste programeri, umjetnici, arhitekti, fotografi, stručnjaci za digitalni marketing, novinari, dizajneri...⁵¹ Tvrtke su također te koje koriste ovaj i slične prostore. Trošak iznajmljivanja prostora za rad im je veći nego što je trošak koji imaju članstvom u ImpactHubu, a dostupna im je i oprema potrebna za rad.

Osim standardnih paketa za pojedince koje nude, a koji uključuju 15, 40, 80 ili neograničen broj sati korištenja mjesečno, nude i pakete za timove, organizacije i tvrtke, te studente koji imaju 50% popusta. Svaki paket uključuje: korištenje prostora za rad, osnovne usluge poput brzog Interneta, printera, skenera, korištenje dvorane za sastanke, tu je i mentoring – 1 sat mjesečno, popust za događaje i najam prostora, ormariće za stvari i primanje pošte. Svi članovi imaju besplatnu kavu ili čaj i dvije telefonske govornice, te mogu unajmiti po satu tri veličinom različite dvorane sa svom opremom i pratećim uslugama za događaje.

Dodatne aktivnosti koje ImpactHub nudi su različiti programi i događaji usmjereni na umrežavanje pojedinaca te poticanje i razvoj poduzetničkih ideja koje imaju misiju stvaranja pozitivnih društvenih promjena, radionice iz različitih područja, a nude se i usluge poslovnog mentoriranja, te podrške razvoju poslovanja.

Cijene se kreću 150kn do 2.000kn bez PDV-a, ovisno o paketima i dodatnim sadržajima.

⁵⁰ ImpactHub <https://impacthub.net/> (pristupljeno 20. travnja 2020.)

⁵¹ Dalmacija, M. (2016.) *Što pružaju coworking prostori u Zagrebu* <http://planb.hr/tag/coworking/> (pristupljeno 20. travnja 2020.)

ImpactHub rasprostranjen je diljem 100 gradova, sa više od 16.000 korisnika koji dijele iste ili slične interese.

5.2 Coliving prostori

Coliving postojao je još davne 1875. godine u formi zajedničkog života radnika, samo što poslovi koje su radnici obavljali nisu bili digitalni.⁵² Danas je vlasništvo nad nekretninom u puno slučajeva zamijenjeno izdavanjem, a kombinacija sa poslom koji se obavlja putem Interneta i težnjom da se putuje, dovodi do potrebe za coliving prostorima.

Coliving prostori nude mjesto za življenje digitalnim nomadima, freelancerima i svim individualcima koji vode fleksibilan život. Svaka osoba koja odluči boraviti u coliving prostorima dobiva svoj osobni prostor, a to su kupaonica i soba, dok skupa sa ostalim korisnicima dijele dnevni boravak, kuhinju, blagovaonicu, zajednički prostor za rad (coworking prostor), te ostalo kao što su soba za druženje, teretana i slično.

Ljudi u tim prostorima žive, a često se i osjećaju kao obitelj. Oni koji se odluče na ovakav način rada, često vole upoznavati nove ljude, družiti se tijekom svojih putovanja, pa im nije teško provoditi vrijeme sa drugim ljudima, iako imaju svoj vlastiti prostor. Iako ovakvi prostori nalikuju hotelima ili hostelima, oni to nisu. Coliving prostori funkcioniraju kao zajednice koje okupljaju ljude istih ili sličnih interesa, a kojima je isplativije boraviti u coliving prostorima, nego iznajmiti prostor za rad i boravak. Uz to pružaju cjelokupnu uslugu i iskustvo, zbog čega nema potrebe za razmišljanjem o pronalasku i opremanju stana, sobe ili ureda, te plaćanja računa i dodatnih usluga.

Cijene ovakvih prostora u svijetu kreću se od 2500kn do 6500kn mjesečno, pa i puno više, ovisno o tome kakav je prostor, te što sve nudi.

⁵² Petrović, M. (2019.) *Coworking & Coliving budućnost koja je već stigla* <https://milosblog.com/coliving-coworking-konferencija-izvestaj-2019/> (pristupljeno 20. travnja 2020.)

Prednosti coliving prostora su neupitne, a neke od njih su:

1. *Manji trošak*

Dijeljenje smještaja sa ostalim individualcima, te mogućnost korištenja zajedničkog, coworking prostora, dobar je način smanjenja dodatnih troškova koji bi se plaćali za komunalnu naknadu, Internet, održavanje i slično, kada bi iznajmili stan ili ured

2. *Zajednica*

U ovakvim prostorima borave i ostali koji dijele strast prema istom načinu života, koji imaju slične ili iste interese. Upravo iz tog razloga često se dogovaraju suradnje, javlja se inspiracija i motivacija, te potiče kreativnost i produktivnost.

3. *Dobra struktura*

Ovakvi prostori osmišljeni su na način da motiviraju i fokusiraju korisnike na obavljanje posla, bez različitih distrakcija koje mogu ometati njihov rad u prostorima u kojima rade

4. *Nema papirologije*

Moguće je odmah se useliti, bez ikakvih papira i stresa

Hrvatska za sada ima mali broj coliving, a nešto više coworking prostora, no sve je više onih koji to žele promijeniti.

Veliki broj vlasnika coliving i coworking prostora diljem svijeta smatra Hrvatsku potencijalnom destinacijom za poslovne ljude koji žele raditi na atraktivnim destinacijama, što Hrvatska u svakom slučaju i je. Hrvatske tvrtke rade za globalne igrače, a tehnološko obrazovanje je jako dobro razvijeno, što je također dobar razlog za ulaganje u ovakvu investiciju. Tako bi Hrvatska u skoroj budućnosti mogla postati jednom od ponajboljih europskih destinacija za privlačenje digitalnih nomada.

5.2.1 Primjer – Mokrin House

Mokrin House⁵³ je coworking i coliving prostor, moderno uređen i smješten u ruralnom okruženju na sjeveru Srbije u istoimenom selu Mokrin. Pokretač ovog projekta i vlasnik Mokrin House-a je Branimir Brkljač, marketinški stručnjak koji je poznat po projektu Top Shop i donedavno najprodavanijem proizvodu kosmodisk. Nakon 20 godina rada odlučio je izgraditi utočište u svom rodnom mjestu za individualce, freelancere i digitalne nomade koji se žele maknuti od svakodnevnice rutine.

Mokrin House pruža poseban doživljaj upravo zbog toga jer se nalazi na selu, okružen farmom, voćem povrćem, začinskim biljem, koje se proizvode za potrebe coliving prostora, pa su tako osigurana 3 domaća zdrava obroka dnevno, svakodnevno dostupan radni prostor i vlastita spavaća soba. Radni prostor podijeljen je na dvije razine, pogodan za rad i sastanke. Osim otvorenog prostora, u objektu se nalazi i poseban ured koji pruža potpunu privatnost za tim od 10 ljudi. Ovime se osim pojedinačnog rada, omogućuje i rad u manjim ili većim skupinama. Vrijeme provedeno u coliving prostoru ovisi o samim pojedincima, to može biti 2 tjedna, 2 mjeseca ili 2 godine.

S obzirom da se Mokrin House nalazi na selu i daleko od gradske vreve, korisnici su u potpunosti posvećeni radu, a opet imaju mogućnost zabaviti se i baviti se raznim aktivnostima koje se organiziraju unutar zajednice, kao što su filmske večeri, vožnja biciklom, plivanje, vježbanje u teretani, radionice, seminari... Na ovakve aktivnosti mogu dolaziti i stanovnici sela koji se integriraju i druže sa korisnicima, što i njima samima puno znači. Mještani su susretljivi i ponosni što je jedno ovako malo mjesto postalo utočište poslovnih ljudi, kreativaca, profesionalaca koji uživaju u prirodi i miru, inspiriraju se i stvaraju ideje i nove projekte, te zarađuju svojim radom i trudom.

Mokrin House sastoji se od 5 objekata u kojima se nalaze različiti prostori. Sobe za korisnike prilagođene su individualcima, manjim i većim grupama. Jedna takva soba je soba sa kupaonicom i 6 kreveta koja nalikuje na hostel, kako formom tako i cijenom. Osim dijeljenih soba, tu je i standardna soba za jednu ili 2 osobe, sa duplim krevetima i kvalitetnim madracima. Svaka soba ima vlastitu kupaonicu i pruža potpunu privatnost. Posljednja je comfort soba, soba za one koji žele udoban prostor samo za sebe,

⁵³ Mokrin House <http://www.mokrinhouse.com/about-us/> (pristupljeno 20. travnja 2020.)

posebnog dizajna koji je dobio nekoliko nagrada za dizajn interijera. Ova soba dostupna je za jednu ili dvije osobe i uključuje veliku kupaonicu, ormar i garderobu, mini bar i sve ostalo kako bi se osjećali kao kod kuće.

Cijene se naplaćuju po danu, tjednu ili mjesecu. A u nastavku se nalazi tablica koja prikazuje cijene po osobi za standardnu i comfort sobu, uz sve uključene pogodnosti.

Tablica 3. Mokrin House - cijene smještaja po osobi

	SHARED STANDARD	SINGLE STANDARD	SHARED COMFORT	SINGLE COMFORT
VELIKI STOL	√	√	√	√
3 OBROKA NA DAN	√	√	√	√
JUTARNJA KAVA ILI ČAJ	√	√	√	√
VLASTITA KUPAONICA	√	√	√	√
RADIONICE I SEMINARI	√	√	√	√
ISKUSTVO HOTELA S 5*			√	√
CIJENA PO DANU	570 kn	820 kn	820 kn	1.040 kn
CIJENA PO TJEDNU	3.600 kn	5.150 kn	5.150 kn	6.550 kn
CIJENA PO MJESECU	14.060 kn	20.260 kn	20.260 kn	25.750 kn

Izvor: <http://www.mokrinhouse.com/accommodation/>

Mokrin House za sada se nalazi samo u Mokrinu u Srbiji, no u planu je razviti koncept globalnog sela i postati pilot-projekt po kojemu bi do 2030. godine širom svijeta bilo 30ak sličnih mjesta, a u planu je i Hrvatska.

5.2.2 Primjer – Starcity coliving

Starcity coliving⁵⁴ je zajednica kojoj je cilj pružiti dom i okupiti ljude koji će unijeti živost i zabavu u zajednicu, sudjelovati u zabavnim događajima i zajedničkim obrocima kako bi olakšali i učinili zanimljiv i nezaboravan boravak svim korisnicima, bez obzira što su neki došli isključivo radi posla. Starcity vodi brigu o zajednici, te nastoji motivirati korisnike da čine isto međusobno. Brinu o svemu, od toga da su svi udobno smješteni i da im ne fali ništa, nude usluge čišćenja i drugih osnovnih potreba kako bi korisnici nesmetano mogli raditi i fokusirati se na druge stvari.

U Starcity-u svaki korisnik ima privatno utočište, dok su dostupni i zajednički prostori poput knjižnice, kuhinje, mjesta za druženje, te ostalih detalja i rješenja kako bi se korisnici osjećali kao doma. Prostori su moderno uređeni, pružaju udobnost i održivost, a napravljeni su tako da učine sve dijelove ugodnim i pristupačnim, pa je veliki dio posvećen dizajnu i funkcionalnosti upravo iz tog razloga. Svaki njihov prostor je uređen na svoj način i svaki se razlikuje i priča svoju priču.

Starcity želi biti dostupan što većem broju ljudi, u što više gradova. Tako pronalaze i pretvaraju stare zgrade, parkirališta ili neiskorištene prostore u nove stambene prostore kako bi ih pretvorili u mjesta koja će ljudima postati dom.

Potiču održivi razvoj, ne žele ugroziti buduće generacije, zbog čega nastoje paziti na materijale koje iskorištavaju i na koji način se rukuje njima. Povezano sa načinom na koji funkcioniraju kada je u pitanju održivost, tako žele da i njihovi korisnici iskorištavaju na najbolji mogući način pogodnosti koje im se nude, da se druže, rade, komuniciraju, čime omogućuju rast i širenje diljem zemlje. Iz tog razloga je Starcity i dobio naziv – po zvijezdi koja je izvor energije.

Starcity se za sada nalazi na 8 lokacija u San Franciscu i na 4 lokacije u Los Angelesu. Cijene se kreću od 9.500kn na više, s obzirom da su u pitanju mjeseci boravka. Naime

⁵⁴ Starcity <https://starcity.com/> (pristupljeno 22. travnja 2020.)

Starcity nudi mogućnost boravka od 3, 6 ili 12 mjeseci, za razliku od drugih coliving prostora koji nude mogućnost ostanka većinom od tjedan dana na dalje.

6. ISTRAŽIVANJE

6.1 Metodologija istraživanja

Provedeno je empirijsko istraživanje namijenjeno studentima, poslovnim ljudima i ostatku populacije s ciljem utvrđivanja rasprostranjenosti pojma 'digitalno nomadstvo', te koliko je onih koji su već duboko u tom svijetu i onih koji to tek planiraju postati s obzirom na prednosti, a i nedostatke koje digitalno nomadstvo nudi.

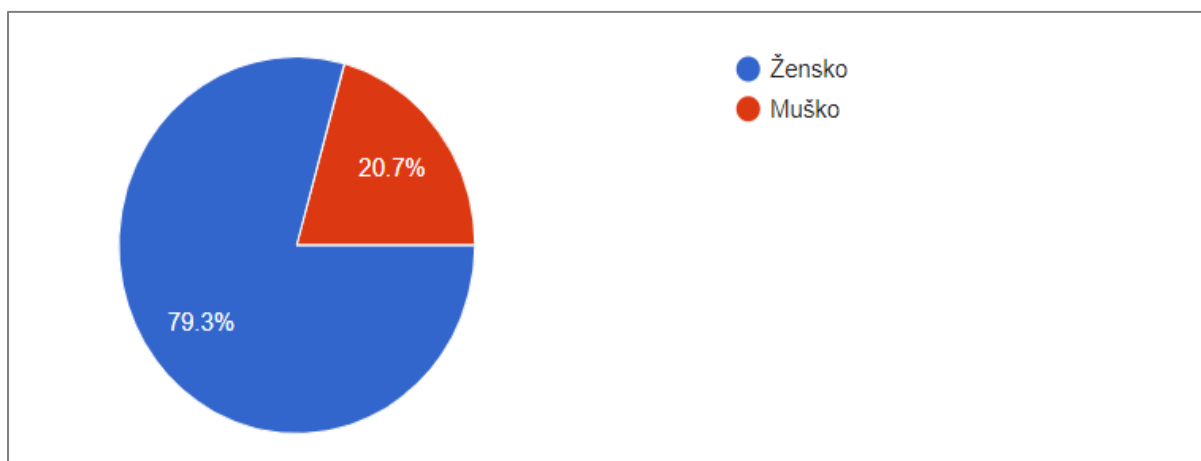
Istraživanje je provedeno putem online ankete na 116 ispitanika u razdoblju od 17. ožujka do 30. ožujka 2020. godine. S obzirom da je istraživanje provedeno u razdoblju u kojemu je zavladao pandemija COVID-19, tako se nešto veći broj ljudi susreo sa radom od kuće i iskusio život i način rada digitalnih nomada, koji tako funkcioniraju iz dana u dan, što donosi razne mogućnosti, no i izazove.

Prvi dio upitnika odnosi se na preferencije ispitanika vezane za rad, te koliko su upoznati sa digitalnim nomadstvom, a kako bi došli do tih podataka korištena je Likertova ljestvica sa skalom od 1 (uopće mi nije važno) do 5 (jako mi je važno).

U drugom dijelu upitnika ispituje se koji su to poslovi kojima se ispitanici, odnosno digitalni nomadi bave i koje su njihove pozitivne i negativne strane, te ima li potencijalnih digitalnih nomada među ispitanicima.

Treći dio upitnika odnosi se na obilježja ispitanika, njihovu spol i dob. Od ukupno 116 ispitanih, anketni upitnik ispunilo je 79.3% osoba ženskog spola i 20.7% osoba muškog spola.

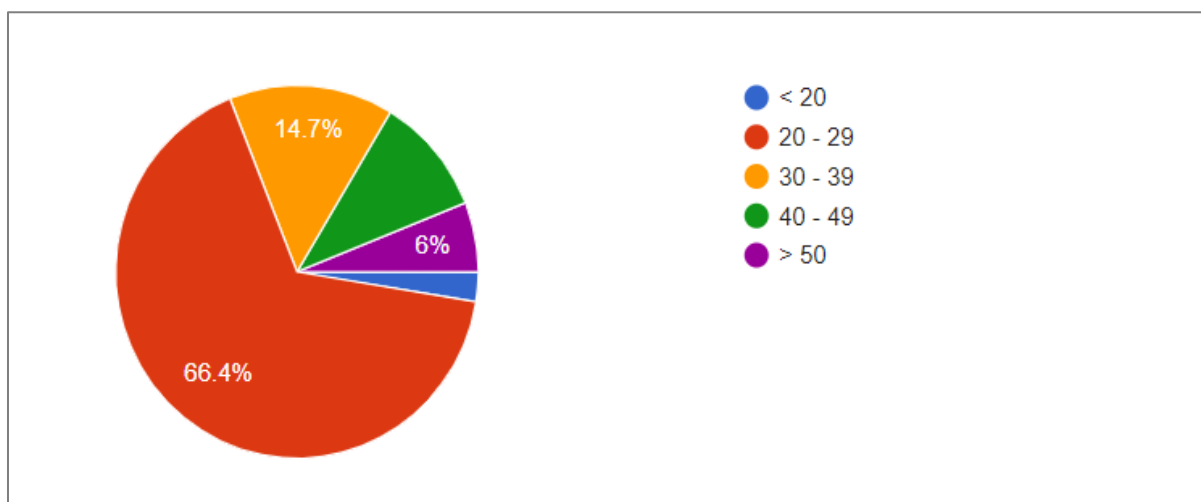
Grafikon 1. Spol

Izvor: Istraživanje autorice

Najveći broj ispitanika pripada dobnoj skupini od 20-29 godina, čak 66.4%, zatim skupini od 30-39 godina – 14.7%, 10.3% je ispitanika od 40-49 godina, 6% ispitanika sa više od 50 godina, te 2.6% ispitanika ispod 20 godina.

Grafikon 2. Dob

Izvor: Istraživanje autorice

Postavljene su dvije temeljne hipoteze:

H1: Ljudi su dobro upoznati sa pojmom i načinom rada digitalnih nomada

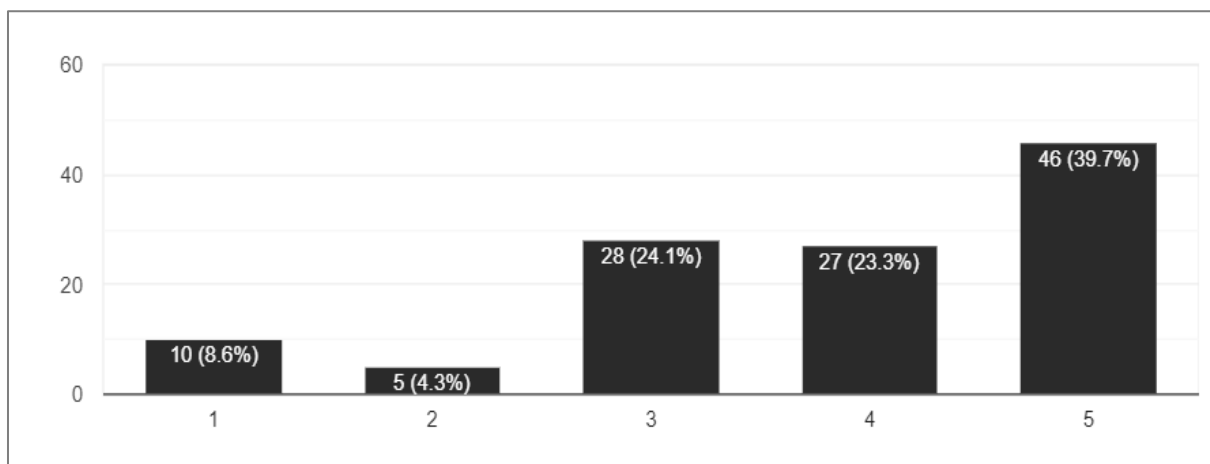
H2: Fleksibilnost je glavni poticaj za potencijalne digitalne nomade

6.2 Rezultati i analiza istraživanja

Ispitanici su za početak, prema vlastitim preferencijama morali označiti koliko im je važan, na ljestvici od 1 (uopće mi nije važno) do 5 (jako mi je važno) rad od kuće, fleksibilno radno vrijeme, mogućnost napredovanja i plaća. S obzirom na preferencije, da se zaključiti koliko određeni faktori utječu na traženje idealnog posla i načina rada koji će pojedincu odgovarati. Shodno tome, može se utvrditi koliko ispitanici jesu ili nisu spremni i željni raditi kao digitalni nomadi, odnosno podudaraju li se preferencije sa načinom rada na koji sada rade, bili oni digitalni nomadi ili ne.

Podaci kažu kako za 8.6% ispitanika uopće nije važna mogućnost rada od kuće, dok 39.7% ispitanika kaže kako im je mogućnost rada od kuće jako važna. Iz priloženog se može vidjeti da postoci variraju. Iako je veći broj onih kojima je važan izbor kada je u pitanju rad od kuće, no puno je i onih neodlučnih koji možda ne žele miješati privatno i poslovno i koji jednostavno posao iskorištavaju kao neku vrstu odmora i bijeg od svakodnevice, odnosno obitelji i drugih obaveza, što je i razumljivo.

Grafikon 3. Mogućnost rada od kuće

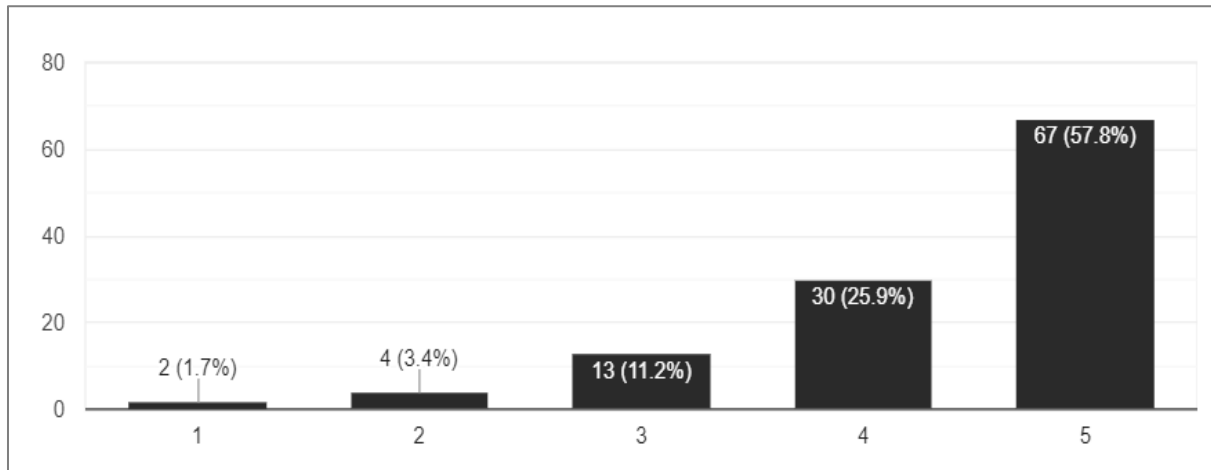

Izvor: Istraživanje autorice

Kada je riječ o fleksibilnom radnom vremenu, samo 1.7% ispitanika je odgovorilo da im fleksibilno radno vrijeme uopće nije važno, dok je ono za 25.9% važno i za 57.8% jako važno. Fleksibilnost je mnogima ključna. Činjenica da mogu sami sebi određivati kada i koliko će u kom trenutku raditi, ljudima omogućuje da obavljaju paralelno druge poslove i raspoređuju si vrijeme prema vlastitim potrebama i obavezama koje imaju prema obitelji, hobiu i slično. Iz tog razloga se nastoji što više potaknuti poslodavce

da omoguće svojim radnicima da izvršavaju poslove od doma ukoliko je to moguće, upravo zbog bolje organizacije vremena i privatnog života, a time i boljeg obavljanja posla.

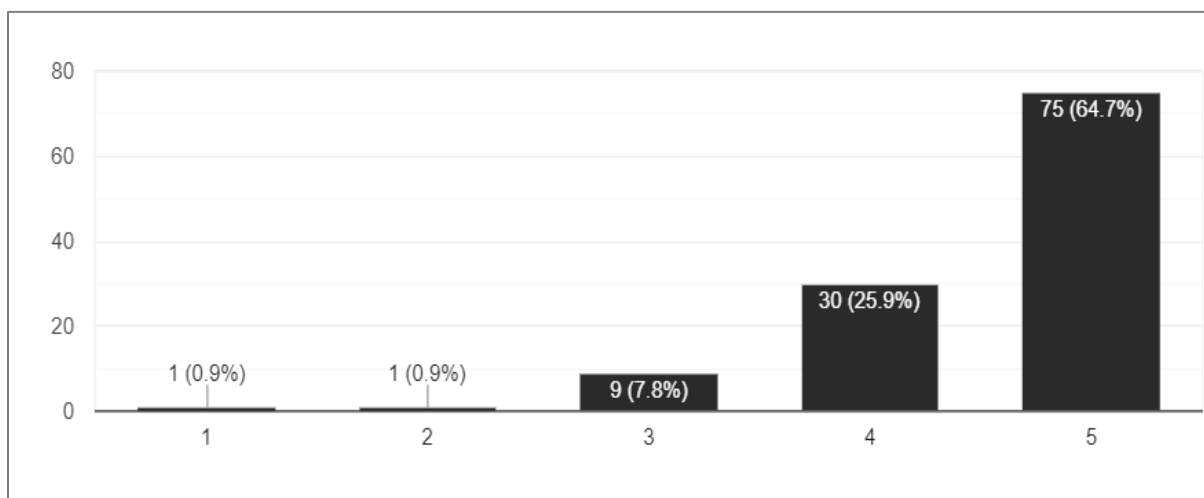
Grafikon 4. Fleksibilno radno vrijeme

Izvor: Istraživanje autorice

Mogućnost napredovanja pokazala se kao jedna od najbitnijih preferencija kada je u pitanju rad, sa podatkom da je za 64.7% ispitanika mogućnost napredovanja jako važna, dok za samo 0.9% ispitanika mogućnost napredovanja uopće nije važna. Radili u poduzeću iz ureda ili kao digitalni nomadi, cilj je dostići neki stupanj ili poziciju više. U većini slučajeva, napredak donosi pozitivne rezultate – potiče motivaciju, ideje, kreativnost i sve što ide uz posao koji se obavlja. Danas se očekuje dinamičnost u poslu, a bez napretka i mogućnosti doprinosa poslu, osoba često gubi interes što loše utječe na samog pojedinca, a i ostale strane, bio to poslodavac, klijent, partner... Iz tog razloga je većina označila mogućnost napredovanja kao jedan od jako važnih faktora.

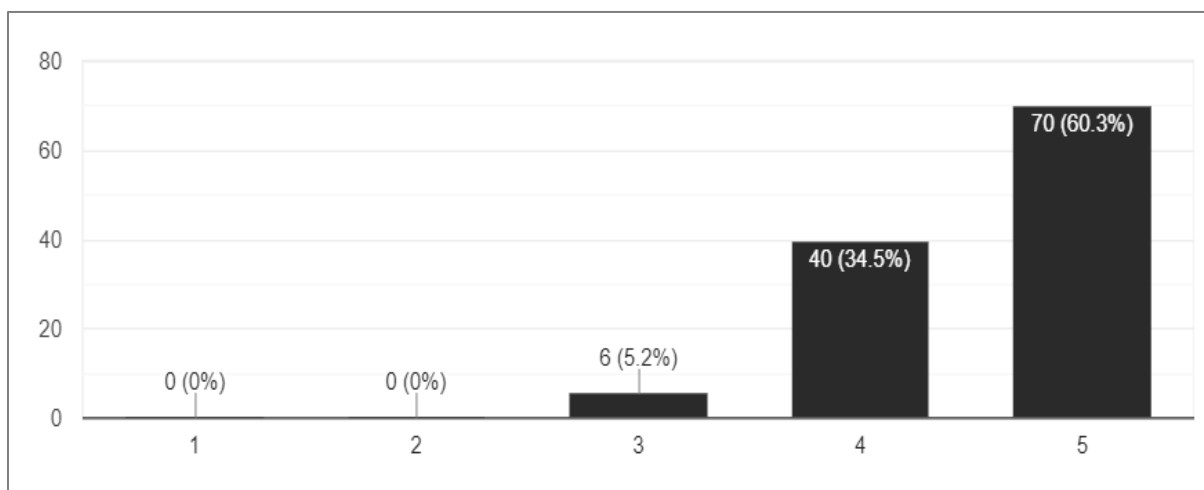
Grafikon 5. Mogućnost napredovanja

Izvor: Istraživanje autorice

Plaća je također ta koja je presudna kada je u pitanju donošenje odluka o poslovima. 60.3% ispitanika kaže kako je plaća jako važna, te važna za 34.5% ispitanika. 0%, odnosno nitko nije označio da mu plaća nije uopće važna. Plaća je jako dobar motivator, no nije uvijek i najvažniji. Ukoliko osoba jednostavno nije sposobna, ažurna, odgovorna, samomotivirana, kreativna ili što god je potrebno u poslu koji obavlja, niti plaća ne može utjecati na način na koji će ta osoba u budućnosti obavljati svoj posao.

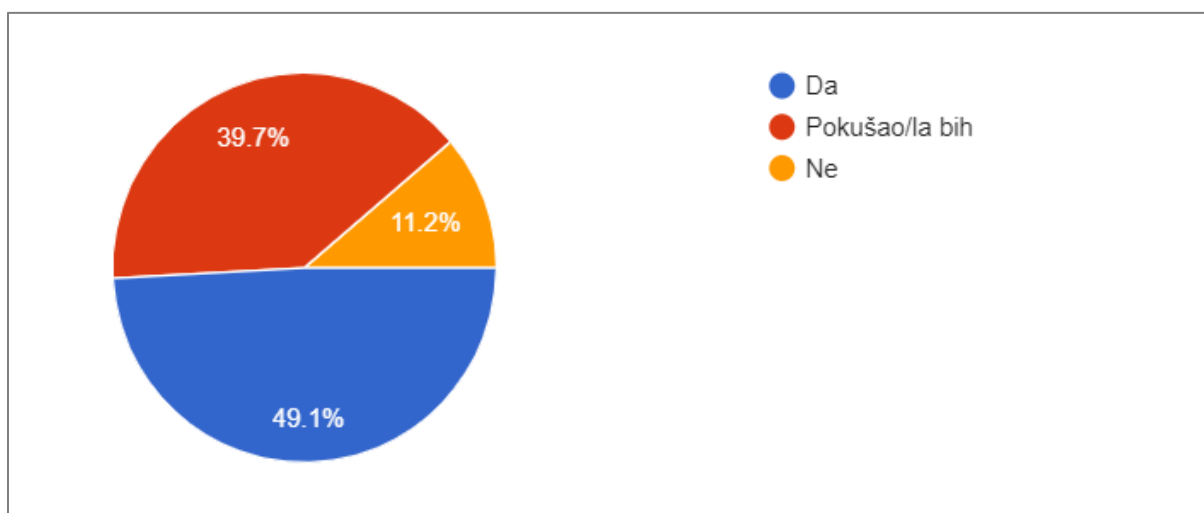
Grafikon 6. Plaća

Izvor: Istraživanje autorice

Na pitanje imaju li želju putovati i paralelno raditi, 49.1% ispitanika odgovorilo je sa da, 39.7% bi pokušalo, a 11.2% ne bi htjelo putovati i raditi. Analizom podataka utvrđeno je da mlađe osobe spadaju u skupinu koja je odgovorila da imaju želju putovati i paralelno raditi, s obzirom da većina još nema obitelji i obaveze koje ih vežu za stalno mjesto boravka, pa se žele okušati u tome, a uz to i steći radna iskustva, poznanstva, pa često i suradnje, dok je za starije to neka vrsta opterećenja.

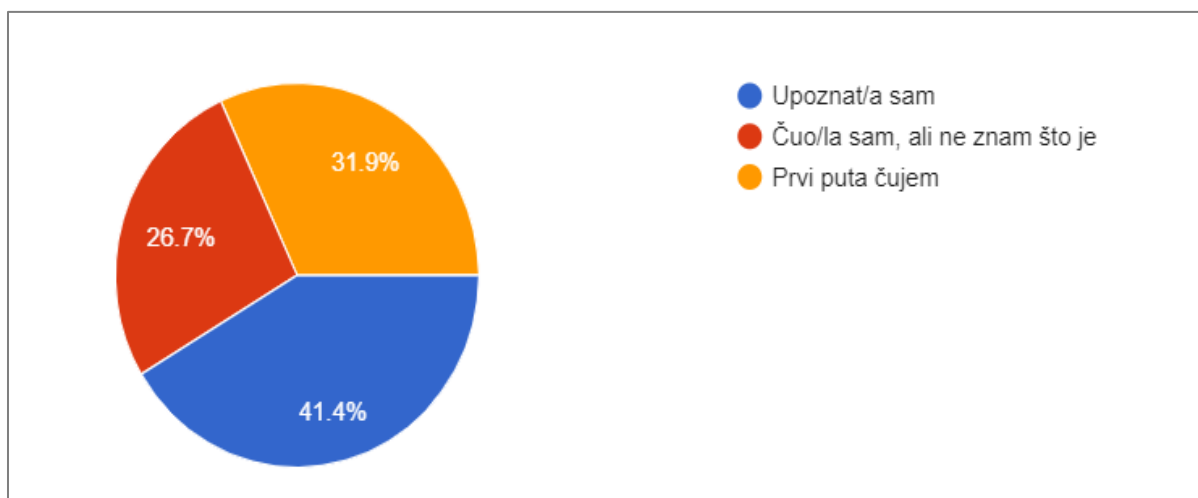
Grafikon 7. Želja za putovanjem i radom (paralelno)

Izvor: Istraživanje autorice

Jesu li upoznati sa pojmom 'digitalni nomad', 41.4% odgovorilo je da je upoznato, 26.7% je čulo, ali ne zna što je, a 31.9% prvi puta čuje za taj pojam. Razlika između upoznatosti i potpunog neznanja nije velika. Iznenađujuće je da dosta ispitanika ipak ne zna što znači pojam digitalni nomad. Postavlja se pitanje je li sam naziv krivac za to, odnosno rasprostranjenost istog ili ljudi doista nisu upoznati sa načinom na koji digitalni nomadi funkcioniraju, što je ispitano u nastavku ankete.

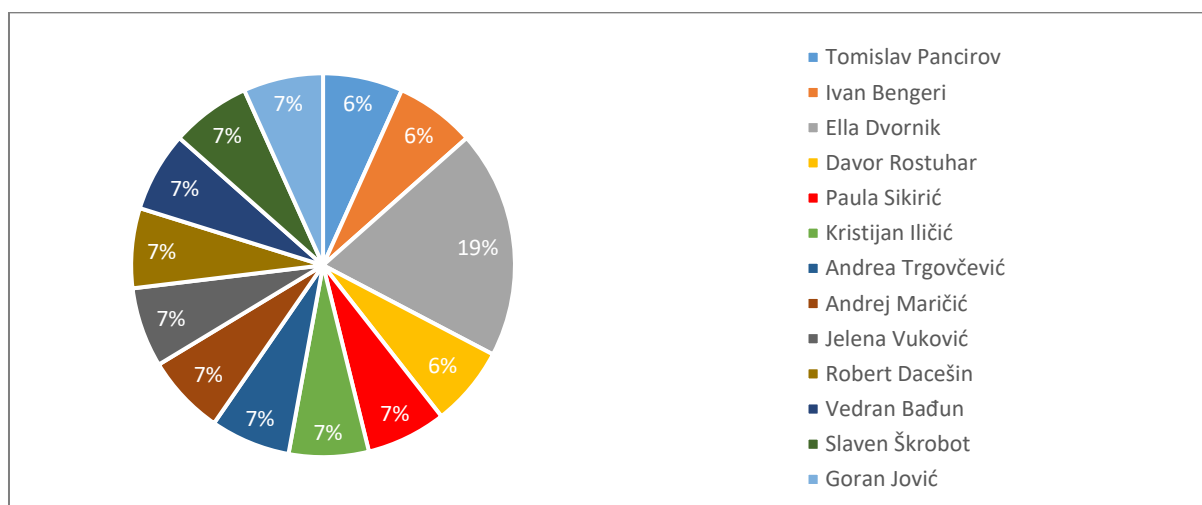
Grafikon 8. Upoznatost sa pojmom 'digitalni nomad'

Izvor: Istraživanje autorice

U nastavku se od ispitanika traži da navedu neke „poznate“ osobe koje rade kao digitalni nomadi. Odgovori su raznovrsni, od influencera, blogera, fleelancera, onih koji samo rade od doma.. U globalu, to sve jesu digitalni nomadi, u nešto više oblika, no u potpunom smislu riječi digitalni nomadi su osobe koje su po nekoliko mjeseci, godina na putu, koji mijenjaju lokacije na tjednoj, mjesečnoj bazi i uz to rade. Ispitanici su tako naveli Tomislava Pancirova, Davora Rostuhara, Ivana Bengeria... No ima i onih koji nisu dali odgovore ili nisu znali, što znači da ljudi ustvari nisu sigurni tko sve čini zajednicu digitalnih nomada.

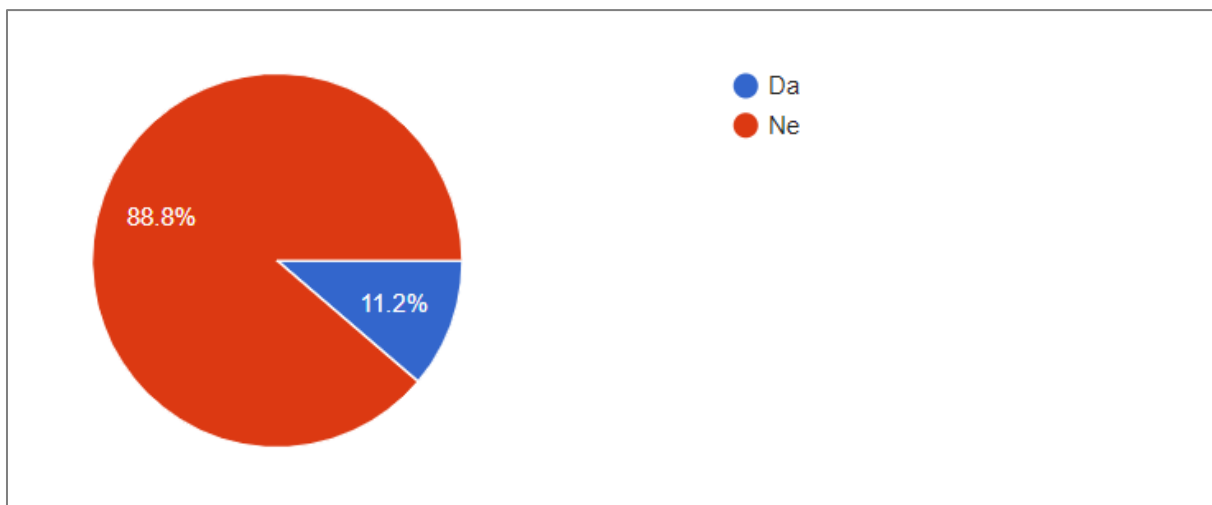
Grafikon 9. Poznate osobe kao digitalni nomadi

Izvor: Istraživanje autorice

Pitanjem „Radite li ili ste nekada radili kao digitalni nomad“ želi se saznati koliki postotak od svih ispitanih ipak ima iskustva u ovakvom načinu obavljanja posla. Na to pitanje 88.8% ispitanika odgovorilo je da ne rade ili nikada nisu, dok 11.2% kaže da je radilo ili trenutno radi kao digitalni nomad. Razlika je poprilično velika, no s obzirom da je istraživanje provedeno na većem broju studenata, za očekivati je takav omjer. Što ne znači da među njima nema budućih digitalnih nomada, što je ispitano u nastavku drugog dijela ankete.

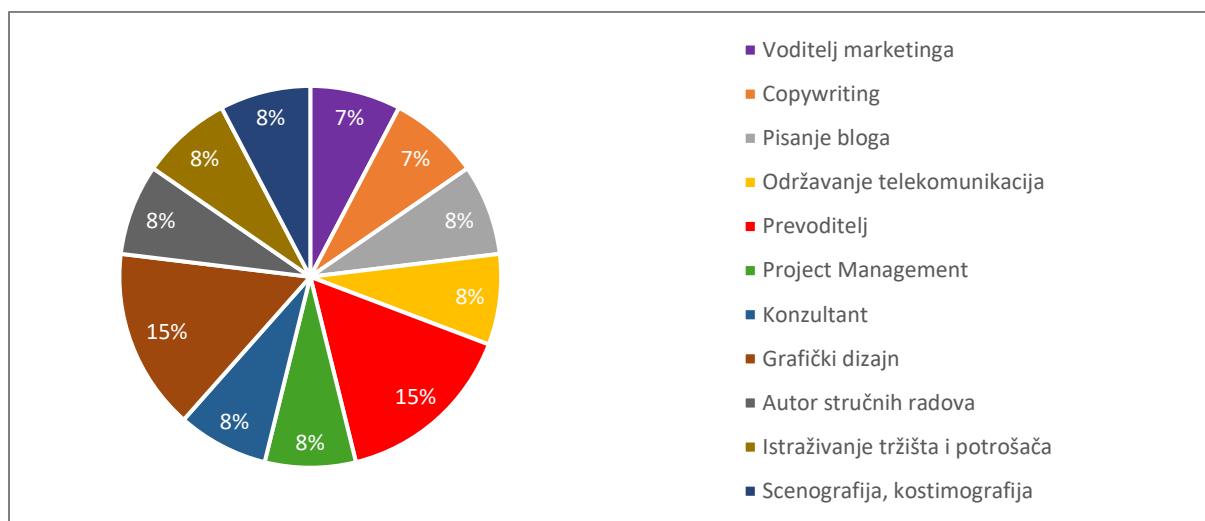
Grafikon 10. Iskustvo u radu kao digitalni nomad

Izvor: Istraživanje autorice

Ispitanicima koji su odgovorili da su radili ili rade kao digitalni nomadi, postavljeno je sljedeće pitanje u kojemu se tražilo da napišu kojim se to poslom bave ili su se bavili. Najveći broj ispitanika kaže da se bavi ili su se bavili prevođenjem, te istraživanjem tržišta i potrošača. Osim toga, poslovi koji su česti kod digitalnih nomada su i copywriting, pisanje blogova, grafički dizajn...

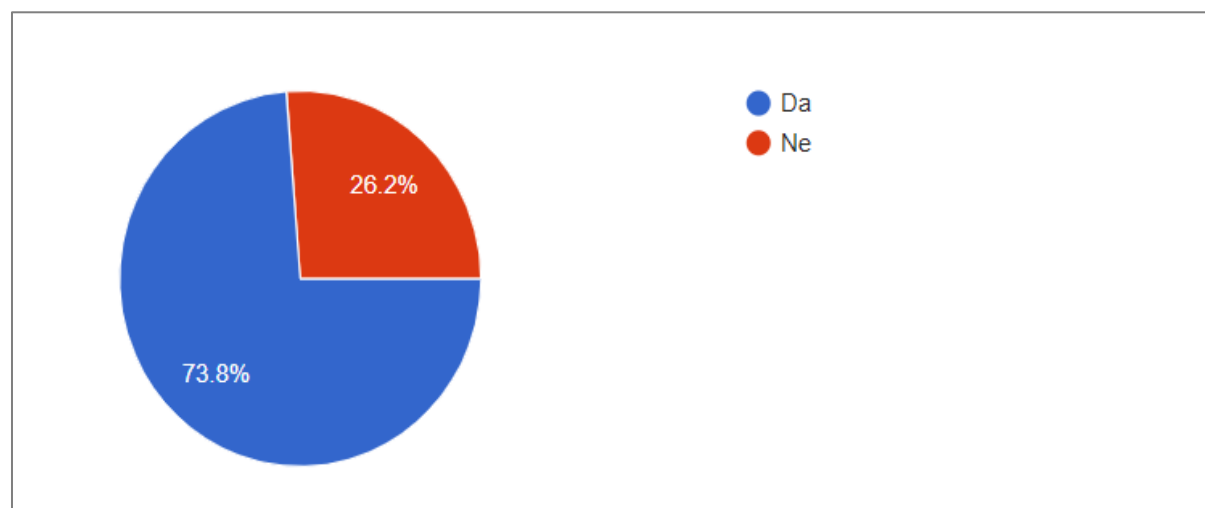
Grafikon 11. Poslovi kojima se bave ili su se bavili digitalni nomadi

Izvor: Istraživanje autorice

Za ispitanike koji nisu imali iskustva sa digitalnim nomadstvom, postavlja se pitanje imaju li želju u budućnosti raditi kao digitalni nomad, na što je 73.8% odgovorilo sa „da“, što znači da bi htjeli. Dok je 26.2% odgovorilo da ne želi raditi kao digitalni nomad.

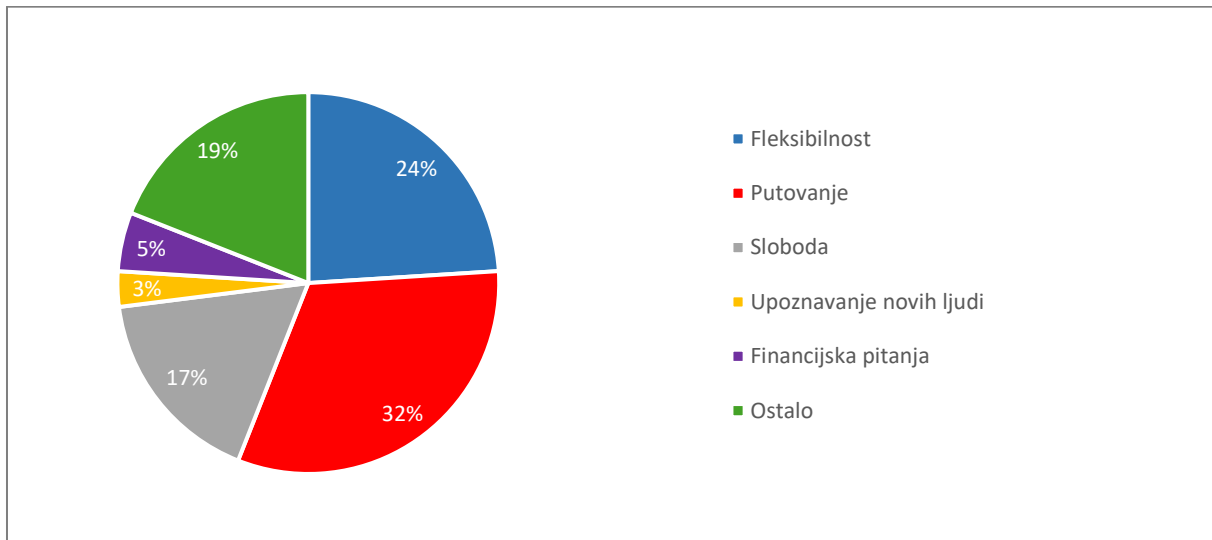
Grafikon 12. Rad u budućnosti kao digitalni nomad

Izvor: Istraživanje autorice

Što je to što ih privlači kod rada digitalnih nomada, a da do sada nisu imali priliku raditi i funkcionirati na taj način, ispitanici su napisali u pitanju u kojemu su se tražili razlozi zbog kojih bi željeli raditi kao digitalni nomadi. Razlozi koje su ponudili najčešće su putovanje, fleksibilnost, sloboda, zatim financijska pitanja, upoznavanje novih ljudi i ostalo.

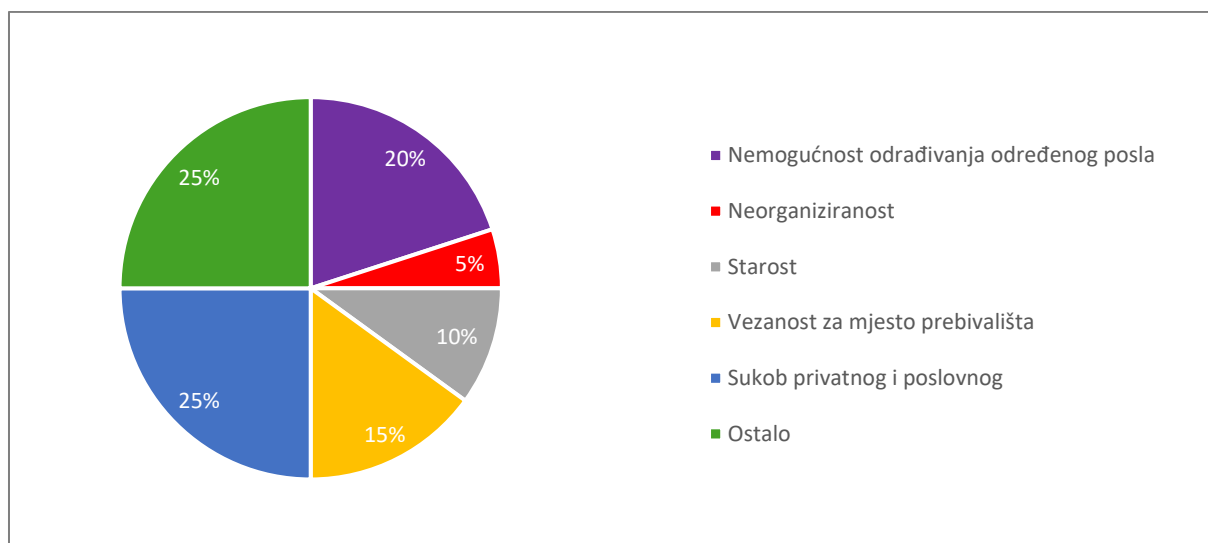
Grafikon 13. Razlozi zbog kojih bi ispitanici htjeli raditi kao digitalni nomadi

Izvor: Istraživanje autorice

Osim razloga zbog kojih bi ispitanici htjeli raditi kao digitalni nomadi, postavlja se i pitanje zbog čega ne bi htjeli raditi kao digitalni nomadi. Razlozi zašto ne bi htjeli raditi kao digitalni nomadi su sljedeći: najveći broj ispitanika odgovorio je da je to sukob privatnog i poslovnog, odnosno ne žele miješati posao i obitelj, odnosno slobodno vrijeme, drugi najčešći razlog je nemogućnost odrađivanja posla koji žele raditi, zatim vezanost za mjesto prebivališta zbog obitelji, sporta i slično. Neki od razloga su i starost, nedovoljno poznavanje tehnologije i novih vrsta poslova, neorganiziranost i ostalo.

Grafikon 14. Razlozi zbog kojih ispitanici ne bi htjeli raditi kao digitalni nomadi

Izvor: Istraživanje autorice

Shodno dobivenim rezultatima, hipoteza H1 „*ljudi su dobro upoznati sa pojmom i načinom rada digitalnih nomada*“, ne može se u potpunosti prihvatiti. Veliki broj ljudi nije siguran što je to uopće digitalno nomadstvo. Jesu li to osobe koje samo putuju i rade ili su to svi koji rade sa nekog drugog mjesta, a da to nije ured i slično. Poprilično je iznenađujuće to što je istraživanje provedeno i među studentima, a postotak onih koji su čuli za digitalno nomadstvo je mali, pogotovo zbog situacije i načina na koji svijet danas funkcionira.

Druga hipoteza H2 „*fleksibilnost je ključan poticaj za potencijalne digitalne nomade*“, može se djelomično prihvatiti. Prednosti i povlastica je puno, no fleksibilnost je gotovo ključna kada ljudi odlučuju o tome što su im prioriteta. To potvrđuje provedeno istraživanje s obzirom da je veliki broj ispitanika naveo baš fleksibilnost kao razlog zašto bi željeli raditi kao digitalni nomadi. Razlog tome je što ljudi danas imaju sve manje vremena za obitelj, vlastite želje i potrebe, pa im fleksibilnost radnog mjesta omogućuje da sve to usklade i zadovolje i jednu i drugu stranu.

Ograničenje je činjenica da je istraživanje provedeno na manjem uzorku ispitanika, pa bi za šire generaliziranje podataka trebalo proširiti uzorak.

7. ZAKLJUČAK

S obzirom na to u kom smjeru svijet ide, digitalno nomadstvo doživjeti će svoj vrhunac u narednih nekoliko godina. Tehnologija je danas ta koja pokreće svijet, sve se vrti oko „digitalnog“, što je glavni adut digitalnih nomada. Pojavljuju se nova zanimanja, koja nas sve više vezuju za računala, mobitele, laptope, tablete i tko zna što još u budućnosti, što omogućuje digitalnim nomadima da iskoriste svoje potencijale i znanja koja imaju kada su u pitanju tehnologije. Procjenjuje se da će kroz nekoliko godina broj digitalnih nomada porasti gotovo duplo, pogotovo s obzirom na okolnosti koje su nas zatekle proteklih mjeseci.

Krajem 2019. godine, te tijekom 2020. godine, svijetom je zavladao pandemija COVID-19, koja je prisilno stavila gotovo cijeli svijet u poziciju da mora raditi iz vlastitog doma. Takve okolnosti mnoge su dovele do novih saznanja i mogućnosti, od kojih se za veliki broj ljudi pokazao učinkovit upravo takav način rada, što će pružiti velikom broju ljudi da i nakon povratka na svoja radna mjesta imaju mogućnost izbora rada od kuće.

U provedenom istraživanju tijekom mjeseca ožujka 2020. godine, postavljena je hipoteza H1 *„ljudi su dobro upoznati sa pojmom i načinom rada digitalnih nomada“*, koja se ne može prihvatiti u potpunosti, s obzirom da su rezultati pokazali koliko su ljudi nesigurni i nemaju povjerenja u takav način rada. Ovaj pojam u svijetu je već dobro poznat, dok je u Hrvatskoj i dalje slabo rasprostranjen i malo je onih koji ga koriste i žive u njegovom punom smislu.

Kada je riječ o potencijalnim digitalnim nomadima, bili oni studenti, neke treće ili starije osobe koje se nakon dugih godina rada u uredu ili nekom drugom mjesto, žele okušati u digitalnom nomadstvu i baviti se konkretnim projektima ili poslovnim zadacima, većini je ključna fleksibilnost. Upravo to je najčešći razlog zbog kojeg ljudi teže ovakvom načinu rada. Zbog tog saznanja, hipoteza H2 *„fleksibilnost je ključan poticaj za potencijalne digitalne nomade“*, je prihvaćena.

Digitalno nomadstvo izbor je gotovo svakog pojedinca. Digitalni nomadi mogu biti zaposlenici kojima je omogućeno da rade od kuda god požele, freelanceri koji su započeli svoj vlastiti posao, individualci koji rade na projektima zaposleni od strane poslodavaca koji funkcioniraju na temelju tzv. gig ekonomije, itd. Izbor od kuda će raditi

na njima je, htjeli oni raditi iz vlastite kuće, plaže na dalekim destinacijama, kafića ili pak coworking i coliving prostora, cilj svih strana je kvalitetno i na vrijeme odrađen posao.

U Hrvatskoj je način rada digitalnih nomada u njihovom punom smisl i dalje nešto manje poznat, no to ne znači da neće doživjeti porast. Sa novim generacijama dolaze i nove promjene, a znajući svijet u kojemu danas živimo, digitalno nomadstvo je nešto što se potpuno uklapa već sad, a ubrzo će postati i sasvim uobičajenim načinom života i rada.

Literatura

Knjige

1. Makimoto T., Manners D. (1997.) *Digital Nomad*
2. Turek, F. (1999.) *Globalizacija i globalna sigurnost, Hrvatska udruga za međunarodne studije*, Varaždin, pp. 159.
3. Stipetić, V. (1994.) *Ekonomski problemi koje donosi starenje stanovništva*, *Ekonomija* 1, 113 – 117 str.
4. Ukpere, W. I. (2009.) *Mechanisms to ameliorate negative impacts of globalisation on human resources, industrial democracy and humanity*, *Journal of Academic Research in Economics*, Vol. 1 No. 3

Web izvori

1. Brett, C. (2018.) *Estonia plans its Digital Nomad Visa* <https://www.enterprisetimes.co.uk/2018/02/27/estonia-plans-digital-nomad-visa/> (pristupljeno 20. ožujka 2020.)
2. Cook hub <https://cookhub.hr/> (pristupljeno 20. travnja 2020.)
3. *Cook hub: prva coworking kuhinja u Hrvatskoj* (2019.) <https://www.pekarskiglasnik.com/slaticarstvo-2/512-cook-hub-prva-coworking-kuhinja-u-hrvatskoj> (pristupljeno 30. travnja 2020.)
4. Coworking (2018.) <https://plaviured.hr/coworking/> (pristupljeno 30. travnja 2020.)
5. Dalmacija, M. (2016.) *Što pružaju coworking prostori u Zagrebu* <http://planb.hr/tag/coworking/> (pristupljeno 20. travnja 2020.)
6. Danas.hr (2018.) *5 STVARI O BUDUĆNOSTI NAŠIH RADNIH MJESTA: Roboti stižu, je li vaš posao ugrožen?* <https://net.hr/danas/novac/biznis/pet-stvari-koje-moramo-znati-o-buducnosti-nasih-radnih-mjesta-istina-je-da-roboti-stizu-no-koliko-bi-nas-to-trebalo-brinuti/> (pristupljeno 10. ožujka 2020.)
7. Dekra, *4 modela svijeta rada u budućnosti* (2016.) <https://dekra-zapoblog.hr/?p=197> (pristupljeno 08. ožujka 2020.)
8. Dekra (2018.) *Digitalna revolucija – pogled u budućnost* <https://dekra-zapoblog.hr/?p=197> (pristupljeno 09. ožujka 2020.)
9. *Digital nomads: 7 reasons for smart company* (2019.) https://korporatio.com/2019/02/15/for-the-digital-nomads-community-7-reasons-why-start-a-blockchain-smart-company/?gclid=EAlalQobChMlu4iZyLT_5wIVGPIRCh0QSgRoEAAYASAAEgKnZfD_BwE (pristupljeno 20. ožujka 2020.)

10. European Digital Agenda (2015.) <http://www.socialeurope.eu/2015/07/european-digital-agenda-unambitious-narrow> (pristupljeno 08. ožujka 2020.)
11. Ekonomija (2019.) *Utjecaj globalizacije na zaposlenost i EU* <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/economy/20190712STO56968/utjecaj-globalizacije-na-zaposlenost-i-eu> (pristupljeno 30. travnja 2020.)
12. Fiverr <https://www.fiverr.com/> (pristupljeno 10. svibnja 2020.)
13. FOXYpreneur (2020.) *The Rise Of The Digital Nomad: The New Way Of Working In 2020.* <https://magazine.startus.cc/rise-digital-nomad-new-way-working-2020/> (pristupljeno 25. ožujka 2020.)
14. Freelancer <https://www.freelancer.com/?w=f&ngsw-bypass=> (pristupljeno 10. svibnja 2020.)
15. GCUC Community <https://gcuc.co/> (pristupljeno 18. travnja 2020.)
16. Guru <https://www.guru.com/?Ref=login.aspx> (pristupljeno 10. svibnja 2020.)
17. Gložić Meter, I. (2019.) *Zašto sve više poslodavaca traži radnike koji rade 'remotely', tj. na daljinu?* <https://narancablog.com/2019/06/21/zasto-sve-vise-poslodavaca-trazi-radnike-koji-rade-remotely-tj-na-daljinu/> (pristupljeno) 30. travnja 2020.
18. Golubić, S. (2018.) *Digitalna transformacija/preobrazba* <http://www.infotrend.hr/clanak/2016/7/digitalizacija-jedna-od-temeljnih-sastavnica-modela-razvoja-otvorenog-informacijskog-drustva,88,1251.html> (pristupljeno 09. ožujka 2020.)
19. Hart A. (2015.) *Living and working in paradise: the rise of the 'digital nomad'* <https://www.telegraph.co.uk/news/features/11597145/Living-and-working-in-paradise-the-rise-of-the-digital-nomad.html> (pristupljeno 15. ožujka 2020.)
20. *Health insurance vs travel insurance for digital nomads: what should you get?* (2018.) <https://explorista.net/health-insurance-digital-nomads-travel-insurance/> (pristupljeno 30. svibanj 2020.)
21. ImpactHub <https://impacthub.net/> (pristupljeno 20. travnja 2020.)
22. *Jeste li spremni za novi svijet?* (2017.) <https://100posto.jutarnji.hr/news/roboti-ce-mijenjati-paradigmu-drustva-a-buducnost-vasih-radnih-mjesta-ovisit-ce-o-poznavanju-novih-tehnologija> (pristupljeno 20. ožujka 2020.)
23. Johnson, P. (2019.) *Are digital nomads harming the world?* <https://blog.xolo.io/are-digital-nomads-harming-the-world> (pristupljeno 29. svibanj 2020.)

24. Jovy, L. (2019.) „Who is Lea Jovy“ <https://leajovy.com/about/> (pristupljeno 15. ožujka 2020.)
25. Kostanić, A. (2018.) *Puna kuća digitalnog nomadstva: Prvi Digitalni Nomadi otkrili što su mitovi, a što istina o radu na daljinu* <https://www.netokracija.com/prvi-digitalni-nomadi-meetup-146369> (pristupljeno 13. ožujka 2020.)
26. Larsson, J. (2020.) *Living in Cyprus – 8 Reasons To Move Here* (Entrepreneur Perspective) <https://johanneslarsson.com/living-in-cyprus-8-reasons-to-move-here-entrepreneur-perspective/> (pristupljeno 13. ožujka 2020.)
27. Mai, D. (2019.) *Digital Nomad Taxation: What You Need to Know* <https://www.digitalnomadsoul.com/the-flag-theory/> (pristupljeno 29. svibanj 2020.)
28. Matassi, V. (2003.) *Starenje stanovništva – problem modernoga razvijenog društva* <https://www.geografija.hr teme/starenje-stanovnistva-problem-modernoga-razvijenog-drustva/> (pristupljeno 08. ožujka. 2020.)
29. Mercado, R. (2018.) *Global Coworking Forecast: 30.000 Spaces and 5.1 Million Members by 2022* <https://www.smallbizlabs.com/2017/12/coworkingforecast.html> (pristupljeno 21. travnja 2020.)
30. Mokrin House <http://www.mokrinhouse.com/about-us/> (pristupljeno 20. travnja 2020.)
31. Muzdybaeva, M. (2020.) *Estonia greenlights new dedicated visa for digital nomads* <https://www.calvertjournal.com/articles/show/11596/estonia-welcomes-digital-nomad-visa> (pristupljeno 20. ožujka 2020.)
32. Nomad List <https://nomadlist.com/> (pristupljeno 15. ožujka 2020.)
33. O'Brien, S. (2019.) *The Rise of the Digital Nomad: How Large Enterprises Are Benefiting from Remote Workers* [https://www.ringcentral.co.uk/blog/the-rise-of-the-digital-nomad/#Why is Digital Nomadism so Popular](https://www.ringcentral.co.uk/blog/the-rise-of-the-digital-nomad/#Why%20is%20Digital%20Nomadism%20so%20Popular) (pristupljeno 29. svibanj 2020.)
34. Pančur, A. (2019.) *Digitalni nomadi kao novi koncept rada* <https://grazia.hr/digitalni-nomadi-kao-novi-koncept-rada/> (pristupljeno 10. ožujka 2020.)
35. Petrović, M. (2019.) *Coworking & Coliving budućnost koja je već stigla* <https://milosblog.com/coliving-coworking-konferencija-izvestaj-2019/> (pristupljeno 20. travnja 2020.)
36. Remote.co <https://remote.co/> (pristupljeno 29. svibanj 2020.)
37. Ružić, E., Benazić, D. (2015.) *Salesperson Burnout: Exploring the link with the manager support* (pristupljeno 31. svibanj 2020.)
38. Starcity <https://starcity.com/> (pristupljeno 22. travnja 2020.)

39. Šogorić, S., Vočanec, D., Epoha zdravlja, *Starenje zaposlenika – problem ili prilika*, str. 23 (pristupljeno 08. ožujka 2020.)
40. Tomašević, J. (2018.) *'Automatizacija i digitalizacija ključ su gospodarstva budućnosti'* <https://euractiv.jutarnji.hr/EiG/digitalnapolitika/automatizacija-i-digitalizacija-kljuc-su-gospodarstva-buducnosti/8078093/> (pristupljeno 08. ožujka 2020.)
41. Vincej, V. (2020.) *15 top digital nomad retreats, conferences, events – [2020]* <http://www.travelinglifestyle.net/top-events-for-digital-nomads/> (pristupljeno 21. ožujka 2020.)
42. We Work <https://www.wework.com/> (pristupljeno 18. travnja 2020.)

Popis grafikona i tablica

Grafikoni

Grafikon 1. Mogućnost rada od kuće	50
Grafikon 2. Fleksibilno radno vrijeme	51
Grafikon 3. Mogućnost napredovanja	52
Grafikon 4. Plaća	52
Grafikon 5. Želja za putovanjem i radom (paralelno)	53
Grafikon 6. Upoznatost sa pojmom 'digitalni nomad'	54
Grafikon 7. Poznate osobe kao digitalni nomadi	54
Grafikon 8. Iskustvo u radu kao digitalni nomad	55
Grafikon 9. Poslovi kojima se bave ili su se bavili digitalni nomadi	56
Grafikon 10. Rad u budućnosti kao digitalni nomad	56
Grafikon 11. Razlozi zbog kojih bi ispitanici htjeli raditi kao digitalni nomadi	57
Grafikon 12. Razlozi zbog kojih ispitanici ne bi htjeli raditi kao digitalni nomadi	58
Grafikon 13. Spol	48
Grafikon 14. Dob	49

Tablice

Tablica 1. Coworking prostori na globalnoj razini	39
Tablica 2. Članovi coworking prostora na globalnoj razini	39
Tablica 3. Mokrin House - cijene smještaja po osobi	46

Anketa - Digitalno nomadstvo

Poštovani,
u nastavku je anketa čiji će rezultati biti iskorišteni za potrebe diplomskog rada na temu "Digitalno nomadstvo".

Anketa je namijenjena studentima, poslovnim ljudima i ostatku populacije s ciljem da se utvrdi kolika je rasprostranjenost pojma "digitalno nomadstvo", koji je nažalost još relativno nepoznat u Hrvatskoj. Osim toga cilj je utvrditi ima li onih koji su već duboko u tom svijetu, te ima li potencijalnih digitalnih nomada u našoj blizini.

Bila bih Vam zahvalna ukoliko bi izdvojili nekoliko minuta na rješavanje ove ankete koja je u potpunosti anonimna.

Hvala na sudjelovanju!

Ivana Grabovac

Molimo Vas da prema svojim preferencijama označite izjavu odgovarajućom ocjenom (1 - 5)

Description (optional)

Mogućnost rada od kuće *

	1	2	3	4	5	
Uopće mi nije važno	☐	☐	☐	☐	☐	Jako mi je važno

Fleksibilno radno vrijeme *

	1	2	3	4	5	
Uopće mi nije važno	☐	☐	☐	☐	☐	Jako mi je važno

Mogućnost napredovanja *

	1	2	3	4	5	
Uopće mi nije važno	☐	☐	☐	☐	☐	Jako mi je važno

Plaća *

	1	2	3	4	5	
Uopće mi nije važno	☐	☐	☐	☐	☐	Jako mi je važno

Imate li želju putovati i paralelno raditi? *

- Da
- Pokušao/la bih
- Ne

Jeste li upoznati sa pojmom "digitalni nomad"? *

- Upoznat/a sam
- Čuo/la sam, ali ne znam što je
- Prvi puta čujem

Digitalno nomadstvo je u Hrvatskoj relativno nov pojam, zbog čega u nastavku stoji objašnjenje pojma za one koji se do sada nisu susretali sa istim

Digitalno nomadstvo je upravo ono što i sama riječ kaže, "digitalno" znači da osobe koje su digitalni nomadi svoj posao obavljaju digitalno, a "nomadstvo" predstavlja način rada sa bilo kojeg mjesta na zemlji, odnosno stalnu promjenu prebivališta.

Molimo Vas (ukoliko znate) da navedete neke "poznate" osobe koje rade kao digitalni nomadi

Long answer text

Radite li ili ste nekada radili kao digitalni nomad? *

Da

Ne

Kojim poslom se bavite ili ste se bavili kao digitalni nomad? *

Long answer text

Molimo Vas navedite razlog zašto bi željeli raditi kao digitalni nomad *

Long answer text

Molimo Vas navedite razlog zašto ne bi željeli raditi kao digitalni nomad *

Long answer text

Spol *

Žensko

Muško

Dob *

< 20

20 - 29

30 - 39

40 - 49

> 50

Sažetak

U svrhu rada provedeno je istraživanje o digitalnom nomadstvu kako bi se došlo do zaključka o tome koliko su ljudi upoznati sa samim pojmom, te koliko je onih koji jesu i koji bi se htjeli okušati u ovakvom načinu rada. Digitalno nomadstvo predstavlja rad na daljinu putem računala i Interneta (digitalno), uz stalnu promjenu prebivališta (nomadstvo) iz čega i potječe sam naziv. U radu su pobliže objašnjene karakteristike rada na daljinu, koje su prednosti i nedostaci, te na koji način funkcioniraju digitalni nomadi i koje su to lokacije i mjesta na kojima oni rade. Spomenuto istraživanje provedeno je na uzorku od 116 ispitanika kod kojih se zaključilo da nisu još toliko upoznati sa ovim pojmom. No činjenica je svakako da će kroz nekoliko godina digitalno nomadstvo dosegnuti svoj vrhunac i u Hrvatskoj, pogotovo ako se osvrnemo na to da je većini ključna fleksibilnost, te će se tražiti poslovi koji će omogućavati upravo to.

Ključne riječi: digitalno nomadstvo, Internet, rad na daljinu, fleksibilnost

Summary

For the purpose of this master's thesis, a survey was conducted on digital nomadism in order to conclude how much people know about this term and how many of them are digital nomads and who wants to become one. Digital nomads work remotely by constantly changing their living space (nomadic) and the only equipment they need is a laptop and Internet connection (digital), so that's why it's called 'digital nomadism'. In this thesis are explained characteristics of remote job and what are the benefits and disadvantages of working like a digital nomad, how do they function and where do they work. The survey was conducted on a sample of 116 respondents through an online survey. The results of the research have revealed that they aren't familiar with 'digital nomadism'. But through several years, digital nomadism in Croatia will reach its peak and besides technology growth, there are a lot of people that want flexible working time, so they would go for a job that enables that.

Key words: digital nomad, Internet, remote job, flexibility